

Az Isten létezési módja különböző az emberétől, de az Isten léttartalma, a szeretet, Jézus által és a Lélek által beleömlött szívünkbe, s ez léttartalmi azonosságot eredményezett bennünk az Istennel.

(Bulányi György: A magatartásbeli azonosságról)

„Amikor Jézus önmagát Istennel azonosította, az azonosságot nem saját maga számára foglalta le. Soha Jézus önmagát a többi ember közül ki nem emelte, soha senkihez fölülről nem beszélt. Ezért hívta magát az ember fiának. Istennel az embernek minden fia azonos. Az Isten-ember egység mindenkire kiterjed. Lényeges dolgokban emberek között különbséget tenni erkölcstelen. Jézus felszólította az embert, hogy az Isten-ember azonosságot magába vegye fel.”

(Hamvas Béla: *Scientia Sacra*)

BULÁNYI GYÖRGY

HAMVAS ÉS A KERESZTÉNYSÉG

„Van úgy, hogy az egyetlen mód az ember érintetlenségét megóvni, ha feladja.”
(Babérligetkönyv)

Végiganalizáltam a *Scientia Sacra Kereszténység* című kötetét. Ezért merek itt szólni.

Egy huszadik századi magyar gondolkodó és a Jézusra hivatkozó kétezer esztendő áll szemben egymással. Egyfelől a maga látását az emberiség hagyományának állító kortársunk, másfelől Jézus, aki azt állítja magáról, hogy ő az út, az igazság és az élet. Azonosak tehát abban, hogy mindketten tanácsot kínálnak fel nekünk egész életünk átalakítására. Pl. így: Szüntesd meg magadban a létrontást! Vagy így: Vedd magra az igámat!

XXVII. évfolyam 9. szám **2020. szeptember**

Bulányi Gy.: Hamvas és a kereszténység	4504
Bulányi Gy.: Optimista, pesszimista...	4507
Mlecsenkov A.: Mi sem adjuk fel	4509
Kovács T.: Szeretni és...	4510
Farkas I.: Arany és olaj	4513
Urbán J.: Gyurka bácsi	4516
Paksy E.: Papi élet...	4517
HAMVAS – GURDJIEFF A VALLÁSROL	4521
Sarló Cs.: Gyurka bácsira emlékszem	4526
Király I.: Őszülő Bokor	4528
Bulányi Gy.: Adzsik	4529

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

Mondjam el tíz percben, hogy mi a kereszténység? Nem vállalkozhatom rá, hisz kétezer esztendőn keresztül megannyi gondolkodó és szent tett egymástól különböző bizonyosságokat arról, hogy mit gondol jézusnak. Mondjam el, hogy mit jelent nekem Jézus? Ezt már könnyebben megtehetem, bár az időkeret szűkössége akkora leegyszerűsítést eredményez, hogy ennek érvénye összesen annyi lehet, hogy magam így gondolom azt, ami jézusi. Mondok azért így is valamit: Amit e kicsinyeknek tesztet, nekem tesztet, amit mindezeknek nem tesztet, nekem nem tesztet. Jézus tehát azonosságot állít maga és az ember között. Azon az alapon, hogy Isten és Jézus lényege a szeretet, s az ember lényege is ez lehet: szeretetté kell válnia. E létbelinek mondható azonosság magatartásbeli azonosságot is kíván, azaz szeretést, amely szolgálatban, adásban és békesség-teremtésben nyilvánul meg. E magatartásbeli azonosság, pedig sorsazonosságot is eredményez Jézus és a Jézusra figyelők között. Egyfelől a magatartásokból folyó boldogságot, másfelől e jézusi magatartásokért járó üldözést. De ez az egyfelől és másfelől Jézusnál egy és ugyanaz: boldogok vagytok, amikor üldöznek titeket. Ez a három azonosság ugyanakkor egybekapcsolódik Jézusnál a teljes személyi különállással. Jézus soha nem

téveszti össze magát azokkal az emberekkel, akikkel azonosnak mondja magát: amit ezekkel a legkiseb-
bekkel tettetek, velem tettétek. És Jézus soha nem
téveszti össze magát az Atyával, akihez imádkozik,
akivel birkózik is a Getszemáni kertben: hogy ha
lehetséges, akkor múljon el tőle a pohár, de azért mégse
az ő saját akarata érvényesüljön, hanem az Atyáé. Nála
Jézus és az ember – kettő és Jézus és az Atya is – kettő.
Amennyire én megérthettem Hamvas Bélát, ő maga is
hivatkozik Jézus tanításának ezekre a vonásaira, de
túllép azokon. Nála Jézus és az ember, valamint az
ember és az Isten – nem kettő, hanem egyszerűen csak
egy: azonosak egymással. Talán nem kell ezt Hamvas
ismerők előtt igazolni.

Azt hiszem, hogy Jézus és Hamvas között azonosság áll
fenn atekintetben, hogy mindketten nyilvánvalóan
gondolják azt, amit képviselnek. Jézus nem ismerte a
tudomány, a filozófia és a vallás kifejezéseket, de
Hamvas ismeri őket, s mindhármat elutasítja, mert nem
tartalmazzák a hagyományt. Magam ezt az elutasítást
megalapozatlannak gondolom. A tudomány a
tapasztalhatóra, a filozófia a gondolkodástörvényekkel
kikövetkeztethetőkre hivatkozik, a vallás pedig a
kinyilatkoztatásra, amely tapasztalat és ész számára
nem feltétlenül nyilvánvaló. Azaz olyan állításokra
hivatkozik, amelyek túlvannak a tudomány és a
filozófia megismerési lehetőségein. Olyan állításokkal
dolgozik, amelyeknek hitelt adhatunk, ha
nyilvánvalóknak gondoljuk őket. Jézus nyilvánvalóan
gondolta, amit tanított, és Hamvas Béla is. Ha mai
kulturánk skatulyáiba akarjuk rakni tanításukat, akkor
mindkettőét a vallás kategóriájába kell tennünk. Bár
nagyon nyilvánvaló, hogyha nem követjük Jézust vagy
Hamvas útját, annak az egész emberiségre nézve
nagyon súlyos következményei támadhatnak, mégis ez
mit sem változtat azon, hogy akár Jézus második
eljövetele, akár az emberiség életének Nirvána-vege –
a tudomány és a filozófia eszközeivel igazolhatatlanok.
Marad tehát Jézus számára is, Hamvas Béla számára is
– a vallás az a kategória, melyben tanításaik elhelyez-
hetők.

Hogy a jézusi három azonosság, vagy a hamvasi, a
személyi különállást is megszüntető teljes feloldódás az
univerzumban, ez-é a valóság – elég régi vitatémája a
teizmusnak és a pán-teizmusnak, s ezért gondolom,
ezzel talán nem kell foglalkoznom. Hitek csatáznak
benne egymással, s kevés dolog van a szellemi életben,
ami eredménytelenebb a hitek csatájánál.

Az is különböző tanításaikban, hogy Jézus nem említi
az Édent és a létrontást. Buddhát vagy Szókratészt
aligha ismerte, és mit sem tudott a két és félezer eszten-
dővel ezelőtt történt nagy hamvasi bevágásról. Izrael
történetében ekkor vált el az északi országrész Júdatól,
s kezdődött népük Assziriába majd Babylonba
harcolása. A mi nemzeti hagyományunk is csak

előmagyar korról tud, ekkoriban szakadtunk ki az ugor
nyelvközösségből, s kerültünk törökös népek hatása alá.
Rómát is ekkoriban alapítják. Jézus töretlenül látja az
emberiség fejlődését, vagy semmit sem tud róla. Említi
viszont a farizeusokkal folytatott vitájában, hogy Isten
kezdetben férfinak és nőnek teremtette az embert,
eggyé tette őket, s nem szabad válniok. Mintha a jézusi
tanítás azt képviselné, aminek érvénye nem ismer
időbeli korlátokat. Amerika felfedezése s az indiánok
vallásainak megismerése után merült fel a teológiában
az őskinyilatkoztatás eszméje. Toynbee furcsállja azt a
vallásokra jellemző önközpontúságot, hogy Isten egy-
szer adott kinyilatkoztatást, és éppen valamelyik
népnek vagy személynek adta volna azt. Hamvas Béla
viszont keresi a mindig voltak feltételezett archaikus
hagyományt, s ekkor – a teológia nyelvén az
őskinyilatkoztatás eszméjére gondol, melynek tartalma
bele van rakva az emberiség bölcsőjébe,
szükségképpen velejárója emberi létünknek. Van még
egy szó, amely jelölhetné szerzőnk létmagyarázatának
műfaját. A *gnózis* lenne ez a szó. A gnózis olyan
létmagyarázat, amely egyenlőséget teremt az ismeret és
a megvalósítás között. A gnózis a gondolat létrendjéből
átlép a valóság létrendjébe. Ilyen gnózis a kétezer
esztendő történelmi, a Páltól meghatározott,
kereszténység is. Ha tudomásul veszed, hogy Jézus a
maga gólgotai halálával kiengesztelte az Atyát, aki
haragjában bezárta előttünk az üdvözülés kapuját, mert
megharagudott minden emberre, aki Ádám és Éva
leszármazottja, mert Ádám és Éva evett annak a fának
a gyümölcséből, melyről enni Isten megtiltotta nekik.
Ha tudomásul veszed ezt, s e tudomásul vevés jelül
megkeresztelkedsz, akkor üdvözülsz. De attól, hogy Pál
ezt elgondolta, még nem vagyunk megváltva.

Ugyanúgy raboljuk és gyilkoljuk egymást, mint Jézus
előtt. Sőt, jobban! De Pál szerint a hit biztosítja
számunkra az üdvösséget, nem a cselekedeteink – aho-
gyan ezt a legélesebben Luther Márton tanította.
Ugyanilyen gnózisnak tetszik Hamvas létmagyarázata
is. Csak tudomásul kell venni a hagyományt, s ezzel
megoldódik az emberiség minden gondja. Nem
probléma az egyenlőtlen elosztás. Nem gond ennek az
oka: a többit birtokolni akarás. Nem gond az osztózás
rendjének megteremtése. Jézus jól tudta, hogy nincs
megváltó tudás. Isten Országát akarta, mely rajtunk
fordul. De ez csak Jézusnak, a felvilágosodásnak és
Marxnak a gondja. A létező – ez a páli és nem jézusi –
kereszténység ugyanolyan zsákutca, mint a
felvilágosodás. Minden gnózis zsákutca. Miért? Mert
csak gondolat, amely nem lép át a megvalósítás
rendjébe. Hamvas is hangsúlyozza a szó és a tett
egységét, de mintha ez eltörpülne a hagyomány
megtalálásnak gondolata mellett. Érdeemes még
rámutatni a jézusi és hamvasi látás különbözőségének
arra a következményére is, ahogyan e két szemlélettel

láthatjuk a felvilágosodást. Az Antikrisztus befejező 15 szúrása kifejti, hogy a racionalizmus s az abból megszülető felvilágosodás még rosszabbá tette kultúránk fejlődési mérlegét. Ez igaz lehet, de a szabadság, egyenlőség, testvériség gondolata a jézusi eszményeknek az érvényesíteni akarását jelenti, az akármilyen reménytelen küzdelmet is a jobbért. Szabó Lőrinc egy versével mutatnám meg a történelmi kereszténységnek és a felvilágosodásnak ezt a közös zsákutcáját. A harmincas években írta. Hamvas ismerhette, de nincs tudomásom róla, hogy életművében említést tett volna róla. A vers címe: VANG-AN-SI.

Szabó Lőrinc:

Vang-An-Si

- *Hiába! - hallotta ezerszer*
Sen-Tszung, a sárkánytrón ura.
- *Nincs remény! - és ijedten nézett*
a remete Vang An Si-ra.
- *Jobb nem tudnod, hogy mi van ott kint! -*
dörögte három ezredév
és a Tanácsban csak a szent bölcs,
Vang-An-Si rázta a fejét.
- Fejét rázta és így kiáltott:*
- *De! tudd meg! s ne felejtse soha!*
Én, Vang-An-Si, neveltelek föl,
én és a filozófia;
most tied a trón: megcsináljuk,
mit még senki se mert, akart,
az Isten Országát a földön,
én, a gondolat, s te, a kard! -
- *Császár, ne akarj tudni semmit! -*
könyörgött a rémült Tanács.
- *Sen-Tszung, - könyörgött a szent, - tárd ki*
varázstornyod négy ablakát!
- *Ne, császár, ne hallgass a népre!*
- Császár, hallgasd meg népedet!
És szólt Sen-Tszung, az ifjú császár:
- Vang-An-si, én neked hiszek!

A torony négyfelé kitérült,
a Tanács meghajtá fejét
és Sen-Tszung, mit császár sohsem tett,
hallgatta, miért sír a nép;
a négy ablak négyfelé tárult,
és begyűjtötte mind a kint,
mit fél Ázsia szíve néma
viharként döngött odakint.

- S a vihar feljajdult Keletről:*
- *Császár nincs munka, nincs kenyér!*
Kifoszt az uzsorás, a kalmár! -

sírt a milliótorkú Dél.
- A bér! a tőke! - zúgta Észak
és Nyugat zúgta: - A papok!
Sápattan hallgatta a császár
a négy beszélő ablakot.

Sápattan hallgatta a császár,
amit még nem hallott soha:
hogy a szabadság nem szabadság,
a jog az őserdők joga,
hogy a szegényt a fenevad pénz,
mint a tigris a nyulat, eszi,
s a világ csak nézi a gyengét
és legfeljebb megkönnyezi.

Irtózva hallgatta a császár,
hogy átkozódtak a szívek,
hogy elsírták mind, amit szemébe
nem mondtak volna soha meg;
irtózva hallgatta a néma
mennydörgést, amit a kulik
kétszázmillió szíve vert és
az imát: - Ég Fia, segíts! -

Az ablak bezárult. - Hiába!
Nincs remény! - mondta a Tanács.
De van! - tört ki Vang-An-Si, - császár,
akard s itt lesz az új világ!
- Akarom! - szólt és megölelte
szent bölcsét Sen-Tszung: - Akarom!
Tanítóm voltál, most is az vagy,
Kezedben minden hatalom! -

És Vang-An-Si dolgozni kezdett
és dolgozott tíz éven át.
Védte a gyengét, törbe csalta
a tigris és a banditát.

- *Pérez, műhely s bolt: az államé mind,*
- hirdette, - én kereskedem,
s mit agy és kéz, mint munka termel,
elosztom becsületesen! -

Tíz évig dolgozott a szent bölcs,
büszkén, hogy amit most csinál,
ezer év múlva is csak álom
lesz más népek fiainál;
békét hirdetett s ölt nyugodtan,
ha ölnie kellett neki,
angyalok voltak a katonái
s angyalok a hóhérai.

Tíz évig dolgozott Vang-An-Si
és dolgozott mindenkiért,
kétszázmillió szíve volt és
a vén világ arcot cserélt;
látta: roppant számok és tervek

*bölcs kényszerben hogy építik
szerencse, önzés, bűn s örök harc
fölé az ész és rend álmait.*

*Tíz év... S a szent hívta a császárt
és a Tanácsot. - Kész vagyok,
itt a művem! - s az új világra
kitárta a négy ablakot.
Boldogan hajolt ki a császár,
Vang-An-Si boldogan figyelt:
köröttük a birodalomnak
kétszázmillió szíve vert.*

*Csend volt, mint mindig, titok és csend,
de hatni kezdett a varázs,
megszólalt kétszázmillió szív
s a titokból lett vallomás:
- Öld meg! - zúgta egy hang. Utána
égig csapott a düh s a vád:
- Öld meg! - Kit? - kérdezte a császár.
- Vang-An-Sit, a pokol fiát!*

*- A bölcsök bölcsét? - A bolondot!
- A szentet? - Ördög szentje volt!
- Hallod? - nézett a bölcsre Sen-Tszung.
- Öld meg: mindenkit kirabolt!
Öld meg! - az átok mint a tenger
özönlött a császár felé.
- Őrültek! - kiáltott Vang-An-Si
és kilépett a nép elé.
- Őrültek! Elűztem a kalmárt!...
- A tied éppúgy becsapott!
- Bankpénz helyett... - De katonákkal
Hajtottad be a kamatot!
- Az úri tőke... - Spicliké lett!
- A papok... - Azért nincs eső!
- Munkahadsereg... - Mint a börtön!
- Jövőtök... - Ma kell, nem jövő!*

*És már megint égig csapott
a vihar, tombolt az új világ:
- Most remény sincs meggazdagodni!
Császár, öld meg a bestiát!
- Őrültek! - suttozta a császár
s becsukta a négy ablakot,
s elnémult kétszázmillió szív
s az önzés újra hallgatott.*

*Elnémult kétszázmillió szív,
csak kettő beszélt odabent.
- Hiába! - sóhajtott a császár.
- Nincs remény! - sóhajtott a szent.
- Úgy-e, mégis a régi rend jobb?! -
tapsolt a győzelmes Tanács.*

*És Vang-An-Si befalaztatta
a szent torony négy ablakát.*

Hamvas és Jézus is úgy gondolja, hogy Hiába, úgy,
hogy Nincsen remény?

Elhangzott 2006. május 26.-i Hamvas Kollégium előadásán.

BULÁNYI GYÖRGY OPTIMISTA, PESSZIMISTA VOLT-E JÉZUS?

Az utóbbi időben barátaim újra és újra pesszimistának mondanak engem, pedig én csak illúziómentesnek, tehát realistának, és amellet Jézus szemléletét képviselőnek gondolom magamat. Ezért gondoltam, hogy újra végiggondolom Jézus tanítását a címben megadott szempontból.

Jóhírt mondani jött közénk, s ezt a jóhírt hajlmosak vagyunk még örömhírnek is fordítani. Magam is megtettem, és végig a KIO-ban örömhírről beszélek. Negyven évvel ezelőtt ennyire átéltem Jézus optimizmusát. Pedig Jézus világosan beszél: csak jóhírt mond: *eu-aggeliont*, s az *eu* jót jelent. Beszélhetett volna *khara-aggelionról* is, s a *khara* örömet jelent. De nem tette. Miért fordítottam akkor úgy, ahogy tettem? Fialtam, mindössze ötven éves, és hittem, vagy csak reméltem abban, hogy lesz az életemnek még egy fordulója. Olyan, amilyen volt az '52 előtti első forduló, melynek végén hazám ügyésze a legsúlyosabb büntetést, a kötél általi halált javasolta a Tanácsnak ellenem, a fejemre. S tizenöt évvel később újra eufóriás lettem, s nem törődtem vele, hogy újra börtönbe kerülhetek, csak mondtam és írtam, hogy örömhír és örömhír. Jézus is eufóriás volt, amikor elment a Keresztelőhöz, és kiment 40 napra a pusztába vadállatok közt élni. S még inkább az volt, amikor tanítvány-gyűjtésbe fogott

Eufóriás volt, de nem eufóriát hirdetett: *Vegyétek magatokra igámat, és békességet, nyugalmat találtok magatoknak, mert az én igám...* Milyen? Milyen lehet egy iga? Hát amilyen egy iga, melyet a baromnak a nyakába raknak, hogy húzhassa szegény a maga terhét. Az *optimista* Jézus arra bízta bennünket, hogy igát vegyünk a nyakunkba, s ennek ellenébe fogunk békességre és nyugalomra jutni. Kérdezem újból, hogy milyen ez a jézusi iga. Válaszolok: *khrestos*. E görög szó szótári jelentése – ha dolgokról van szó: *használható, hasznos, üdvös, rendes, megfelelő, kellemes*; ha pedig személyekről, akkor tiszteltre méltó, nemes, jó őszinte, jóságos, szelíd. Hát az iga bizony dolog s nem személy, tehát ezek közül kell választanunk: használható, hasznos, üdvös, rendes, megfelelő,

kellemes. Válasszunk! Nem választom azt a jelentést, amely nincs a szótárban, csak a magyar szentírásfordításokban, melyekben rendre ezt találok: *Az én igám édes*. Ezt a szót, hogy *édes*, az evangélisták nem is adják ajkára Jézusnak. Annyira abszurd, hogy egy iga édes legyen. Csak a szerelmesek beszélnek a szerelem idején a szerelem édes igájáról. Később pedig a *Talpig nehéz hűségben* – lesz a megfelelő szó, de csak a nagyon tisztességeseknél, mert lassan-lassan alig találunk még a vallásosok közt is olyat, aki nem próbált két-három házasságot kötni, s nem felüknek halála után. (Nem a Bokorban!)

Tehát milyen volna a Jézus igája, melytől nyugalmat, békességet találunk a lelkünknek? Én amellet kötnék ki, hogy ez az iga *a hasznos, a jó* az ember számára. Mert bár olyan életem volt, hogy sokan irigyelnek érte, de senki sem akad, aki cserélne is velem, én csak azt mondom, hogy ha 18 éves fővel újra kezdhethém, minden bizonnyal ugyanarra mennék, amerre 70 esztendővel korábban elindultam. Mert az az iga, amelyet nyakamba raktam, jónak, használhatónak, élhetőnek bizonyult számomra. Tehát eufóriája és optimizmusa ellenére is *realista* volt Jézus, és a jóhírt éppen ezért – az ember számára bizony iganak mondta. S igát kell a nyakunkba venni, hogy megtaláljuk lelkünk békéjét és nyugalját. Ez a jó, ez a hasznos, mert ez az üdvösséget biztosító a számunkra.

S milyen volt ennek a jóhírnék a visszhangja a tanítványokban? Koruknak, fiatalságuknak s tévHITEIKNEK megfelelő. Bár Jézus sohasem mondta magát Messiásnak, Péter annak vallotta őt. S a Messiás kivétel nélkül minden zsidónak annyit jelentett, hogy a Messiás dicsőséges uralkodó lesz Izraelben. S az optimista és eufórikus, a fiatal Jézus meg elmondja nekik, hogy emberek kezébe kell kerülnie. Mire Péter tiltakozik: Távol legyen ez tőled, Uram! Jézus pedig lesátánozza őt azon a címen, hogy nem az Isten fejével gondolkodik, hanem az emberekével. Tehát az optimista és eufórikus Jézus az optimista és eufórikus indulása után hamarosan pesszimistává lesz, és bejelenti egyszer, kétszer, háromszor és akárhányszor, hogy pályájának a Golgota a közbeeső állomása... Egy retentő megcsúfolódás, melyben elhangzik majd a pesszimista szót: Atyám, miért hagytál el engem? A végállomás a feltámadás. De milyen? Titokban és lopva feltámadás, amely után már a mennybemenetel következik. Értsd: Jézus eltűnik a színről. Nincs tovább hely itt lent számára, mert ez a főpap és a prokurátor világa, s abban nincs hely Jézus-félék számára.

Olyat kell mondani, ami *épít, buzdít, vigasztal* – hallottuk egy nagyon buzgó Bokor-lelképásztortól. Kivétel nélkül minden templomban ilyet hallhatunk papjainktól. Ha keresztthordozásról beszélnek, a magunk életének a keresztjeiről beszélnek. Jézusnak nem a maga keresztalála volt a jóhíre. A Golgota csak következménye volt a jóhírnék. Én nem tudok másról beszélni, csak arról, hogy a kétezer esztendőn keresztül

a Jézusra hivatkozó egyház tette az ellenkezőjét annak, amit Jézus jóhírnék, iganak mondott, s aminek üzembiztos következménye a Golgota. S életemmel azt példázom, hogy ez a jóhír, iga és következménye – jó és hasznos az embernek.

Akkor is, ha ez a példa és дума nem minősül optimistának és lelképásztornak. De számomra csak az lehetséges, hogy minden alkalommal valami olyasmit mondjak, hogy nem-teljesítésben vagyunk. Hogy csak egyház van és nincs meg az az Ország, aminek jóhíret, igáját, keresztjét tanította Jézus. Nem tudom, tanították-e Néktek iskolában Kölcsey Ferencnek *Zrínyi második éneke* című verést. Valamennyit idéznék belőle:

*Hatalmas! Ó légy vezére, / vagy itt az óra, s
végveszélybe dűl! ...*

*De szánjad, ó sors, szenvedő hazámat / Te rendeltél
áldást neki: ...*

*S a vad csoport, mely rá dühödve támad, / Kiket
nevelt, ön-gyermeki.*

*Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek; / S míg
hamvokon majd átok ül,*

*Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek / Tán jobb
fiak, s védvén állják körül.*

*Törvényem él. Hazád őrcsillagzatja / Szülőtti bűnein
leszál?*

*Szelid sugárit többé nem nyugtatja / Az ősz apák
sírhalmjánál.*

*És más hon áll a négy folyam partjára, / Más szózat és
más keblű nép;*

*S szebb arcot ölt e föld kies határa, / Hogy kedvre
gyúl, ki bájkörébe lép.*

Írta ezt a magyar nemzet *Himnuszát* éneklő költő, s 15 év múltán, halála évében, 48 éves korában, szinte utolsó versében meg az fakad szívéből, aminek egy részét most felolvastam. Az Isten tolmácsa, görögül *előremondója*, prófétája, nem hazudhat. A hazugságot meghagyja a nagyuraknak, az ő szakmájuk ez. Nem telik bele száz esztendő, s elveszítjük hazánk területének háromnegyedét. S én ma amiatt sírok, hogy kipucoljuk száz éven belül magunktól nemcsak az elveszített háromnegyed részt, hanem a megmaradt egy negyedrészt is. És az én fájdalom istenektetsző fájdalom? Bizony az. Mikor legutóbb erről beszéltem egy rangosabb Bokor-közösség évnitő találkozásán, egyik testvéremnek az volt, talán melankónikus, válasza, hogy ismerjük a történelemből a népvándorlást, amely lecserélte Európa lakosságát. Ismerjük. S egy egyetemi rektor mondja el ugyanezen napokban, hogy olyan a magyar társadalom, mint a népvándorláskori római, melyet bűnei folytán lecseréltek a friss babár népek, amelyek még ismerték a Sors szavát a törvényről: *Hazád őrcsillagzatja szülőtti bűnein leszál.*

És Jézus is elmondta: Ha visszajön az Emberfia, vajon talál-e hitet a Földön? És ugyanezen az okon elsíratta saját nemzetét is: Jeruzsálem, Jeruzsálem, te megöled a prófétákat, hányszor akartam egybegyűjteni néped,

ahogy a kotlós összegyűjti csirkéit, és nem akartad. S most pusztán hagyaték nektek házatok. Ez a csúnya, és pesszimista Jézus! Nem, csak realista volt. Meg is jövedölte, hogy népének kétezer évig nem lesz hazája?

MLECSENKOV ANGEL

MI SEM ADJUK FEL! FERENCZYNÉ PÖRNYESZI VERA

Barnát mindenki ismeri a Bokorban. Ajándék számunkra az az elmúlt húsz év, amelyet néhányan együtt tölthetünk vele istenkeresésben, Jézus felfedezésében. Nagy lemorzsolódások, átalakulások vezettek a mai közösségünkhöz. Amikor végiggondolom a történeteket, múltunkat és jelenünket, egyéni és közösségi életünket, a magvetőről szóló példabeszéd jut eszembe különböző formáiban (Mt 13,18-23; Mk 4,1-9; 14-20; Lk 8,5-15). Jézus olyan magot akart ültetni tanítványai szívébe, amely a terméshozás természetes folyamatához hasonlóan végül őket is magvetővé, Gazdává érleli. A jó, egészséges, bőséges termést hozó magból érdemes csak vetőmagnak valót nevelni. Egyaránt bizonyítani kell a tűrőképességet, a kiváló minőséget. A Bokor kisközösségei ilyen nevelőiskoláknak indultak, hogy termékeny talajjal formáljanak bennünket Isten kezében. Adott volt a mag és a Magvető. Nem nekünk kell megítélni, hogy az eltávozottak szíve melyik példabeszédbeli talajra emlékeztet, de nekünk kell újra és újra megítélni magunkat, hogy hoztunk-e termést és milyent?

Óvtuk, segítettük-e egymást a talajművelésben? Nem kötöttük-e meg a Magvető kezét, amikor számunkra szokatlant, ismeretlent mondott, hagyományoktól eltérő, vérlázítónak tűnő gondolatokkal akart felrázni? Végül, miért nem váltunk még magvetővé ennyi év alatt? Talán nem növesztettünk erős gyökeret a gyenge minőségű talajban? Talán aszály, árvíz, sáskajárás, jégeső, ellenséges kéz konkolyhintése tette tönkre a termésünket? Vagy minden baj bennünk van? Vajon süket fülekre vagy nyitott szívre talál-e bennünk Jézus biztatása a gyümölcsstermesre? Tesszük-e, amit már megértettünk? Hagyjuk-e felszívódni zsigereinkbe? Sajnáljuk vagy sajnáltatjuk magunkat, amiért különböző egyéni problémáink miatt képtelenek vagyunk közösségvezetésre, de még a természetes közösségünkben, a családjunkban, a munkahelyünkön, barátaink között sem éljük meg a valódi Isten-emberszeretetet? Hogyan tudnánk kifelé tágulni, hatni, ha a legalapvetőbb dolgainkban sem változunk meg ennyi év alatt? Ha a szűk környezetünk, férjünk, feleségünk, gyermekeink irányában sem vagyunk a nélkülözhetetlen „Só”, „Világosság”, „Béke”, „Vonzás”, „Szeretet”?

Csodálni való elméleteink vannak az ellenségszeretetről, erőszakmentességről, adakozásainkról, de meg tudunk-e bocsátani a közvetlen mellettünk élőknek, ha igazságérzetünket megsértették. Nagy dolgokról, Isten Országának ügyéről álmodozunk, de a valóságban még házastársunk vágyait sem vesszük észre, figyelmen kívül hagyjuk hozzátartozóink szeretetét. Politikamentességet hangoztatunk, de közben nagyokat utálkozunk – szóval és tettel egyaránt – a más világnézetet vallókkal szemben, a minket bántókkal szemben. Jézus minden példabeszéde világos, örökérvényű igazságokat tartalmazott, ezért lehetne eligazító ma is, számunkra is. Mint, például, a földbe vetett, elhalt búzaszemről szóló.

Sohasem lesz az életünk terméshozó, bármennyi évet töltünk is el a Bokorban vagy más, hajlékonyabb szellemű közösségben, ha nem éljük át önmagunkban a búzaszem halálát, szeretetlenségeink, gyűlöleteink, önzéseink halálát, napról-napra, újra és újra kezdve. Ha saját életünket illetően leesne végre a tantusz, nemcsak felületes lelkesedéseink, rövidlejárátú lelkigyakorlatos elhatározásaink lennének, hanem engednének megérinteni magunkat a szívünk mélyén, akkor virágba borulnánk, majd termést hoznánk. Elhagynánk a régi embert, a régi bűnököt, a régi gondokat. Ez lenne a leghatékonyabb talajművelés a lelkünkben. Víz, meleg, napfény, trágya egyaránt kifejthetné hatását. Kell ennél több, jobb életcél a mai céltalan, Istentől elrugaszkodott, emberektől megundorodott, házastársaktól elidegenedett világban? Fedezzük már fel a jézusi közösség erejét! Azt a nagy kincset, hogy itt minden eszközt megtalálunk a saját lelki talajunk termékeny tételéhez, a gyümölcsstermeshez, a magvetővé érlelődéshez. Csak keresni, látni, hallani, érteni kell: mit kíván ma tőlem, - nem a másiktól! – ebben és ebben a helyzetben, a belém vetett isteni Ige. Örömmel, hálatelten köszönöm meg Bokorunk azon közösségeit, amelyek fejlődnek, szaporodnak, példát adva vonzanak, bokrosodnak! Mi sem adjuk fel!

Ferenczyné Pörnyeszi Vera gondolatait közli Mleczenkov Angel

KOVÁCS TÁDÉ

SZERETNI ÉS MÁSOKAT SZERETETRE TANÍTANI RIPORT HORVÁTH JÓZSEFFEL

Ezt az interjút igen könnyű volt elkészítenem. Megkértem Jóskát, hogy mondja magnószalagra vallomását, s nekem csak le kellett gépelnem azt, amit mondott. Csak a legvégén tettem föl neki néhány kérdést, hogy világos legyen, ami nem volt egészen az.

1950-ben születtem vallásos szülőktől, falun, ötödik gyerekként. Amikor hazahoztak a kórházból, a bátyám azzal fogadott: „Nekem már nem kell papnak mennem: itt az öcskös, őbelőle lesz majd pap.” Szüleim vallásossága meghatározta egész életemet. Mindig közösen imádkoztunk, főleg édesanyámmal. Esti imánkat ezzel a kis fohással fejeztük be: „Édes Jézuskám, én nagyon szeretlek Téged, segíts meg, hogy kispap lehessenek.” Nagyon mélyen rögződött tudatomba ez, és meghatározta mindennapjaimat is. Egészen kicsi koromban elkezdtem már ministrálni. Nagyon élveztem az oltár körüli tevékenykedést. Ezt a plébános is észrevette, és amikor esedékessé vált a továbbtanulás, felvetette, hogy mi lenne, ha bencés gimnázium felé tendálnék. Határozott elképzelésem nem volt arról, hogy mi is lesz belőlem, hiszen korábban csikós, később színész akartam lenni.

Elmentem a győri Bencés Gimnáziumba, mint plébánosától, illetve az egyházmegyétől támogatott diák. Sokat olvastam pszichológiai, később jogi tárgyú könyveket. Vonzott a jogi pálya. Esti imáimhoz azonban továbbra is szorosán hozzátartozott az a fohász, amit édesanyám belém nevelt. Érettségikor – bár nem volt bennem dübörgő az elhatározás, hogy pap leszek, de – támogatóimnak tartoztam annyival, hogy legalább megpróbáljam. A győri Hittudományi Főiskolára jelentkeztem. Ott le kellett írni, hogy ki, miért szeretne pap lenni. Erre azt írtam: Szeretném, ha a teológián bebizonyítanák nekem, hogy van Isten. Nem nagyon bíztam benne, hogy ez sikerülni fog nekik. Talán ők sem, mert azonosmód a budapesti Központi Szemináriumba irányítottak. Közben megkaptam a katonai behívót. Huszonhárom hónapot töltöttem a katonaság kötelékében Baján. Katonatársam volt Várszegi Asztrik és Kis Domonkos bencés. Sokat dolgoztunk építkezéseken. Többször csak úgy úsztam meg az előléptetést, hogy tovább helyeztek. Leszerelésem után becsülettel bevonultam a szemináriumba, most már nem Pestre, hanem Győrbe. Komolyan elhatároztam: olyan pap leszek, aki maximálisan jól csinálja a dolgait. Nagyon tetszett nekem a liturgia.

Volt még valami, ami erősen meghatározta napjaimat. Gimnazista koromban volt öt srác, akikkel nagyon jóban voltunk, jókat dumáltunk, persze együtt is kocsμάztunk. Énekelgettünk, kirándulgattunk, jól

éreztük magunkat egymás társaságában. A szemináriumban nagyon hiányzott nekem ez a baráti társaság, de abban bíztam, hogy a kispapok között majd lesznek, akik pótolják őket. Ilyenféle próbálkozásaim voltak: vasárnap délutánonként legyen önképzőkori foglalkozás, adjunk elő egymásnak novellát, verset, hiszen papként emberek előtt kell majd beszélnünk. Csináljunk faliújságot, s mindegyikünk írjon rá cikkeket. Lépéseket tettem az irányba, hogyan lehetne baráti közösséggé alakítani ezt a 12 főből álló kurzust, melynek egy negyedéves kispap volt a duktora. Egy alkalommal sétára mentem a duktorral és elmondtam neki, mennyire hiányzik nekem az otthoni csapat, s milyen jó lenne, ha baráti társasággá válnánk. A többiek látták, hogy én az általuk nagyon utált vezetővel mentem sétára, és ettől kezdve besúgóként szerepeltem a szemükben. Nem nagyon állt velem szóba senki.

Ekkor új szakasz kezdődött az életemben: az emberek helyett a természetfelettihez, Istenhez fordultam. Ez úgy kezdődött, hogy két és fél hónapnyi szeminárium után elhatároztam: otthagytam az iskolát. Ha a papságra készülünk és társaim így viszonyulnak a dolgokhoz, akkor nekem itt nem sok keresni valóm van. Hogy mégis maradtam, az annak köszönhető, hogy egy másik, még otthonról ismert negyedéves kispapnak is tudomására jutottak vívódásaim. Ő arra kért, mielőtt elmennék, töltsék egy órát a kápolnában, utána segít összecsomagolni. Maradtam, de ettől fogva meg sem próbálkoztam barátkozni. Ellenben esti ima után, amikor már mindenki távozott a kápolnából, ¼ 10-től ½ 11-ig ottmaradtam. Rózsafüzért imádkoztam, százötven Üdvözlégyet, amint anyámtól tanultam. A csendes, sötét kápolnában csak az örökmécses világított. Szédületes élményként élnek bennem ezek az imádkozások ma is, valahányszor eszembe jutnak. A barátok helyett ezek az esti kápolna-élmények tartottak benn a szemináriumban két éven át. Akkor megszületett bennem az elhatározás: nem csinálom tovább.

A nyári szünetben felutaztam Pestre, hogy körülnézzek, hogyan lehetne protekcióval bejutni a Jogi Egyetemre. Otthon a püspök levele várt: tanulmányi eredményeim alapján Budapestre irányított a Hittudományi Akadémiára. Egy évet elleszek ott, gondoltam, s utána csak sikerül átnyergelnem a jogra. Harmadéven, Budapesten ismerkedtem meg azokkal az emberekkel, akik ma is a barátaim. Náci, Bohn Pisti, Csiky Lajcsi egy közösségbe jártak, ahova engem is meghívtak. Itt nem mindjárt éreztem jól magam. Magabiztosságuk túl erős kontrasztot jelentett az én bizonytalanságaim számára, később azonban magam is megtaláltam körükben azt a szálát, amely biztos vezérfonal az életemben. Még mindig nem volt világos, hogy pap leszek-e vagy más, de egyre komolyabban éreztem, hogy most már tiszta vizet kell öntenem a pohárba, döntenem kell. Ekkor kerültem el Barcza Barna lelkigyakorlatára, amelyen fiatal házások vettek részt. Csak ketten voltunk rajta – úgymond – „paptójások”:

Csiky Lajcsi és én. Ezen a lelkigyakorlaton döbbsentem rá, hogy nekem mégis pappá kell lennem. A szeretetre akarom felhasználni az életemet, s nekem az Úr azt szánja, hogy ezt cölebsz emberként végezzem, így tanítsak másokat is a szeretetre. Ettől fogva világos volt a pálya, amelyen mennem kell. Többé nem a külsőségek vonzottak, hanem a lényeg: szeretetre tanítani, szeretetben élni. Ezt pedig legjobban papként tudnám csinálni. Beálltam azok sorába, akik úgy gondolták, hogy akkor teljesítik a Jézusban hívők feladatát, ha kisközösség-építéssel szolgálják a magyar egyház jövőjét. Ez kb. 1974-re esik.

1975-ben pappá szenteltek. Galla Gabival ekkor már közösséget vezettünk Budapesten. A VI. évet is a Központi Szemináriumban tölthettem.

Lelkipásztori tevékenységemet 1976 őszén kezdtem el Sopronban, telve lendülettel, lelkesedéssel, és azzal a meggyőződéssel, hogy fiatalokat, fiatal házasságokat kell megnyerni Jézus ügyének, mert akkor tudjuk tovább vinni azt, ami ránk van bízva. Élveztem, hogy az emberek szívesen hallgatnak, mert furcsa-érdekes dolgokat mondok. Az is tetszett, hogy újszerű lelkipásztori megoldások vonalába állhattam bele társaimmal. Egy soproni élményem kívánczik ide példaként arra, hogy milyen kifürkészhetetlenek az Úr útjai. Éppen azon törtem a fejemet, hogyan lehetne mihamarabb közösséget alakítani egyetemistákból, midőn egy esti templomzárásakor észrevettem egy egyetemistát, amint épp a miserend kiírását böngészte az előcsarnokban. Megkérdeztem tőle, mi járóban van. Misére jöttem – volt a válasz. Annak éppen most lett vége, de nézzük meg, hova is lehetne még eljutni. Megnéztük és rákérdeztem: És te, különben, miért jársz templomba? Ezzel elindult egy beszélgetés – alig értünk oda a ½ 9-es misére – és elindult Miklovicz Laci Bokor-béli útja. Nagyon sok segítséget kaptam azoktól az emberektől, akiket Sopronban ismertem meg. Nem úgy az államtól és akkori főnökömtől. 1977-ben az én útlevelemet is bevonták. Ezt akkor jó jelnek vettem: csak sikerült valamit tennem Krisztusért, ha a világ haragszik érte! A soproni évek arra voltak jók, hogy a teológián megtanult elméleti anyagot megpróbáljam alkalmazni a gyakorlati életre. Este tízkor távoztak a fiatalok, utána még éjszakába nyúlóan tanulmányoztam a teológiai irodalmat. Szerencsére akkor már olvasható volt a KIO (Bulányi György: Keressétek az Isten Országát!). Új és új ötleteket adott Jézus-értésemhez, Jézus tanításának radikális megfogalmazásához. Csemege volt. A Merre menjek? és egyéb írások nagy segítséget jelentettek az ifjúsággal, az emberekkel való foglalkozásban, az igehirdetésben.

A soproni két év után egy faluba kerültem. Itt nem volt lehetőség arra, hogy fiatalokat találjak, de megalakíthattam a Rózsafüzér Társulatot. Ez százegynéhány embert jelentett, akik vasárnap délután

összejöttek a templomban, s ott én a Merre menjek? téziseit mondtam el nekik. A korosztály nem volt épp fiatal, de elsősorban nőkből állt, akik végül is oroszánrészt vállalnak a gyereknevelésben. Sokáig itt sem maradhattam.

Tatabánya-Bánhidára kerültem. Főnököm azzal az ukázzal kapott meg, hogy lehetőleg ne engedjen fiatalokkal foglalkozni és próbáljon meg leszakítani a Bokorról. Végig tele voltam lendülettel, lelkesedéssel, kifejezetten élveztem a fiataloknak tartott lelkigyakorlatokat. Stílusomat a meghökkentés, a belekésítés jellemezte. A bánhidai időszak mégis valamiképpen a kihülésemet, a belefáradásomat jelentette. Nem a befelé fordulás, hanem az amerikanizmus: a tevékenység eretneksége kezdett jellemezni, kemény beszéd, éles megfogalmazás, mögötte viszont elmaradt az életvitelem. Mivel kezdetben csak káplántársam foglalkozhatott fiatalokkal, én a képviselőtestület férfi tagjaiból szerveztem Biblia-olvasó kört. Gondolkodásunkat természetesen itt is a Merre menjek? és a KIO alakította. Hittanos gyerekek szüleiből is sikerült összehoznom egy Biblia-olvasó csapatot. Idő múltával már fiatalokkal is foglalkozhattam. Főképp lányok vettek körül. Ez okozta később a „vesztemet”.

Négy év után Tatára kerültem. Meglehetősen rideg főnökömmel nem volt könnyű kijönni. Nem is nagyon sikerült. Önellátó módon, teljesen egyedül éltem. Ezt még nehezebben viseltem. Ekkor ismerkedtem meg azzal, aki ma már a feleségem. Az összejöveletem utáni négyesemközi beszélgetésekkel indult az egész, a beszélgetések mélyültek, kapcsolattá fejlődtek... Jó fél éves vajúdas után megénősültem.

Pályamódosításom után kerestem a helyemet az életben. A tatai Szociális Otthon mentálhigiénés csoportvezetőjeként álltam munkába. Itt dolgoztam 4 éven keresztül. Közben elvégeztem a szociális szervező szakot a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán. A családalapítás meglehetősen igénybe vette az időmet, energiámat, fokozatosan megszakadtak közösségi kapcsolataim. Maximálisan megváltozott az életem. Rendbe kellett tenni a lakást, amit vettünk, aztán a tanulmányaim vették el az időmet. Kezdtém beleveszni a hétköznapi élet sűrűjébe. Feleségem hozott egy leányt az első házasságából, és két közös fiunk született. Apja lettem a nyolcadikos Szandrának, s nem volt könnyű egymással megtalálnunk a hangot. Mindketten hibásak vagyunk abban, hogy nem is nagyon sikerült. Máté jelenleg harmadikos, él-hal az autókért. Egyébként nem túl szorgalmas, de hozza a formáját. Dani ősszel lesz iskolás, vagány, megtanult olvasni, leírja az ábécét. Míg kisebbek voltak, minden este Bibliát olvastunk velük. Ma már úgy történik a nap zárása, hogy megköszönjük Jézusnak a megköszönendőket, bocsánatot kérünk, és kérjük a segítségét az elkövetkező időre. Nejem az

Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálatnál laboráns. Tűz és víz vagyunk. Sok mindenben eltér a véleményünk. Azt képzeltem, hogy egy csomó dologban változtatok majd rajta. Ez nem jött be. Úgy látszik, erőszakos vagyok, de nem annyira. Jól vagyunk. Ő nem viszi túlzásba a vallásosságot, de foglalkoztatják az ezoterikus dolgok. Ezekkel viszont én nem tudok mit kezdeni, így aztán ki vagyok kiáltva hitetlennek. Vannak vitáink, de jól megvagyunk. Szóval a közösségeimmel megszokadt a kapcsolat. Ebben én is ludas voltam.

Kezdttem megtalálni a helyemet a világban. Tatán megalakítottam a Nagycsaládos Egyesületet. Kompenzálás. Azután elmentem dolgozni az önkormányzathoz Tatabányára. Itt sokat beszélhettem. Kompenzálás. Szociálpolitikával foglalkoztam, a szociális intézmények referenseként működtem. Költségvetéssel, szakmával, személyi kérdésekkel kellett foglalkoznom. Kicsit meglegyintett a hatalom szele, a pénz, a karrier. 1987 őszén még visszaküldtem Tatabányán a katonakönyvemet, de 1990-ben, függetlenként, már indultam a képviselő-választáson, MSZP-s támogatással. Amikor visszagondolok az okokra, azt hiszem: a vérem, az hogy a falu első parasztjának voltam ill. vagyok a fia – bár a szüleim már meghaltak -, jelenleg is keményen meghatározza az életvitelemet. Gazdasági vénát is örököltem, mely arra ösztönöz, hogy próbáljak kettőről háromra jutni. Ezzel azt is be kell vallanom, hogy a szegénység eszméje meglehetősen háttérbe szorult a mindennapjaimban. Az éhezők megetetésére bizony már nem juttatok tíz, hanem legfeljebb öt, de inkább csak egy-két százalékot a jövedelmemből. A liturgiához való kezdeti vonzódásom annyira megcsappant, hogy jelenleg aligha tudnék részt venni egy püspöki misén. Vasárnapként, főleg a gyermekeim miatt, hogy kapjanak valami értéket, eljárók a templomba.

Miért tartok itt? Mint említettem, megszokadt a kapcsolat az általam vezetett közösségekkel. Természetszerűen (?) kikerültem a Papok kettőből és a Fialok ötbe jártam, ami valamiféle tartást jelentett számomra. Tatán történt a pályamódosításom és Tatán találtam magamnak civil munkahelyet. Tatán Vincze Jóska népében, érdekes módon, nem sikerült gyökeret verni. Sokat törtem a fejemet azon, hogy miért, de nemigen jutottam eredményre. Így hát magányos, külön bejárátú életet élek. A Bokorhoz tartozónak vallom magam, de nem döngetem a mellemet, mert többet kellene tennem. Nem adtam fel könnyen azt, hogy kapcsolatot találjak a tataiakkal. Amikor Tádé idekerült, úgy éreztem, itt a pillanat, hogy befolyhassak a közösségi életbe. Ezért összeverbuváltam egy olyan, közösségvezetőkből álló csapatot, amelyben három tatabányai és négy tatai vett részt. Az első időben – legalábbis számomra – jónak ígérkezett ez a kezdeményezés, de végül is nem jött be, némelyek túl sok egyéb elfoglaltsága miatt.

Jelenleg a Hajléktalangerőforrás Központot vezetem Tatabányán. Ezt azért választottam, mert úgy érzem, segíteni tudok az embereken. Maradt bennem valami a győri szeminárium kápolnájának csendjeiből, ami jó, a szeretet, a jézusi, az Istennek tetsző irányába mozdít. Az önkormányzatnál kezdett elegendő lenni a lobbizásból, az ügyeskedésből. Élveztem ugyan, de más részről meg fárasztott. Amikor kiírtak egy pályázatot a Hajléktalangerőforrás Központ vezetői állására, kimentem a két telephelyre, amelyeket egyébként ismertem, hiszen bizonyos mértékig a fennhatóságom alá tartoztak. Miután végigjártam az intézményt, végigfutott a hátamon a hideg. Akárhová, de ide biztosan nem jövök. Micsoda emberek! Megszoktam, hogy nyakkendőben járok dolgozni, úriemberként. Hazaérve – ritka alkalom! – leültem, hogy elcsöndesedjem, és igen elszégyelltem magam. Hű, de messzire jutottam attól, amire föltem az életemet: „Szeretni és másokat szeretni tanítani!” Másnap megírtam a programot, benyújtottam a pályázatomat és elnyertem az állást. Úgy érzem, itt tehetek valamit az elesett emberekért. Reggelente viszem nekik, amit a péktől sikerült ingyen és bérmentve elkérni számukra: kenyeret, péksüteményt. Próbálok nekik lakást szerezni, gondolatokat átadni, amelyek talán segíthetik őket; mellettük állni, hogy érezzék, szeretem őket. Ennek szeretném megnyerni a munkatársaimat is. Szeretnék kialakítani egy jó csapatot, amely szolgálatnak tekinti, hogy a társadalom periferiájára jutott embereket segíti. A Nagycsaládosok Egyesületének tatai elnökeként 1995 február közepén meghívást kaptam egy megbeszélésre, amelyet a polgármesteri hivatalban rendeztek karitatív és önszervezésű csoportok képviselői részére. Az volt a téma, hogy mit lehetne tenni Tata szegényeiért. Részt vett rajta a Máltai Szeretetszolgálat, a Vöröskereszt, a Mozgáskorlátozottak egyesülete, a Szőlőtő iszákosmentő klub (Tádéék), stb. Felszólalt egy hölgy is: Losonczy Erzsébet, aki remek ötletekkel állt elő: szociális diszkont, konyha, tüzelő juttatás, spirál felrakás stb. Nagyon élveztem ezt az együttlétet. Én is elsütöttem azokat, amiknek a megvalósítását fontosnak tartanám Tatán. Valami megérintett itt, azon túl, hogy, örömmre, meghívtak a humán bizottságba, mert szívesen hozzászóllok a szociális témákhoz. Valamelyest értek is hozzá. Hamarosan összeültünk a szociális foglalkoztató igazgatónőjével és Losonczy Erzsébetével. Megtárgyaltuk, hogyan tudnánk munkalehetőséget teremteni a tatai szegényeknek, hajléktalanoknak. Azt hiszem, itt kellene megtalálnom a helyemet. Úgy gondolom, hogy amitől annak idején belelkesedtem: az adás, a szolgálat, a nem bántás, a mindenkit szeretés eszménye, ezen a területen fogható eredményeket is hozhatna.

Ami ma hiányzik nekem a papságból, az a prédikáció. Nagyon szerettem prédikálni. A vasárnapi prédikáció már hétfőn olyan feladatot jelentett számomra, ami

összeszedettséget, belső tartást kölcsönzött nekem. Már hétfőn elkezdtem imádkozni, gondolkozni afőlött, hogy mivel is állok ki majd vasárnap az emberek elé. Ez hiányzik ma: egyrészt a tartás, másrészt a szereplés. Lehet, hogy sok esetben az egyéniségemben rejlő szereplési vágy irányított, de az biztos, hogy egyáltalán nem szereplési vágyból csinálom azt, hogy most itt Tádéval beszélgetek.

FARKAS ISTVÁN

ARANY ÉS OLAJ

Már kezdetben érdemes leszögezni, hogy végig anyagokról van szó. Nem fogalmakról, nem szimbólumokról. Jól meghatározott, mérhető, jellemezhető, meghatározott tulajdonságokkal rendelkező anyagokról.

Sokan és sokat írtak róluk. Hogy mégis én is megteszem, annak két oka van. Egyrészt nem tudok róla, hogy közös vonásaikról és különbségeikről bárki beszámolt volna, másrészt arról sem tudok, hogy a két világbeli szerepüket bárki kihangsúlyozta volna. Talán egyetlen kivétel e tekintetben az Evangéliumok szövege. Meg van nevezve benne mindkét anyag és a figyelmes olvasó találhat a fenti két vonásra és szerepükre utalásokat. A téma aktualitását talán az adja, hogy a jelenkor soha nem látott mértékben tette istenévét a két kézzel fogható anyagot és felejtette el ezzel párhuzamosan a két anyag valóban Istenre utaló jellegét. Prostituálódott – mondhatnánk -, mint manapság a legtöbb dolog, személy, gondolat és szó. Ma általában együtt használják a nevüket, mert a huszadik és úgy tűnik, a huszonegyedik század is az ő nevük jegyében telik.

Néhány helyet megemlítek a fenti szövegből.

Akkor először az arany:

Mt. 10.9

Ne szerezzetek se aranyat, se ezüstöt, se rézpénzt az övetekbe...

Mt. 23.16-17

„Jaj nektek, vak vezetőik, akik ezt mondjátok: ha valaki a templomra esküszik, az semmi, de ha valaki a templom aranyára esküszik, azt köti az eskü.

Bolondok és vakok, mi a nagyobb: az arany vagy a templom, amely megszenteli az aranyat?

ApCsel. 3.6

Péter ekkor így szólott hozzá: „Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked: a názáreti Jézus Krisztus nevében, kelj fel, és járj!”

És akkor az olaj:

Mt. 25.1-10

„Akkor hasonló lesz a mennyek országa a tíz szűzhez, akik fogták lámpásukat, és kimentek a vőlegény fogadására. Őt közülük balga volt, őt pedig okos. A

balgák ugyanis amikor magukhoz vették lámpásukat, nem vittek magukkal olajat, az okosak viszont lámpásukkal együtt olajat is vittek korsóikban. Mivel pedig a vőlegény késett, mindnyájan elálmosodtak, és elaludtak. Éjjélkor aztán kiáltás hangzott: Íme, a vőlegény! Jöjjetek a fogadására!

Ekkor felébredtek a szűzek mind, és rendbe hozták lámpásukat. A balgák így szóltak az okosakhoz: Adjatok nekünk az olajotokból, mert lámpásunk kialszik. Az okosak így válaszoltak: Hátha nem lesz elég nekünk is meg nektek is: menjetek inkább a kereskedőkhöz, és vegyetek magatoknak. Amíg azok távol voltak vásárolni, megjött a vőlegény, és akik készen voltak, bementek vele a menyegzőre. Azután bezárták az ajtót.”

Lk. 7.45-47

Te nem csókoltál meg, ő pedig mióta bejöttem, nem szűnt meg csókolni a lábamat.

Te nem kented meg olajjal a fejemet, ő pedig kenettel kente meg a lábamat.

Lk. 10.33-34

Egy úton lévő szamaritánus pedig, amikor odaért hozzá és meglátta, megszánta;

odament, olajat és bort öntött sebeire, és bekötötte azokat. Aztán feltette őt a saját állatára, elvitte egy fogadóba, és ápolta...

Akkor nézzük a közös vonásokat.

Mindkét anyag értékes. Az arany mennyisége minden korban és népnél a gazdagság mértékét jelentette. Hamvas Béla írásaiban sokat foglalkozik vele és rámutat egy nagyon lényeges jelenségre. Az arany kezdeti és jelenlegi értékmérésének különbségére. Kezdeti – vagyis az ősi civilizációk korából való -, és jelenlegi, vagyis az utóbbi néhány évezred értékmérésének minőségi különbségére. Kezdetben – ahogy mondja – az Istennel, az istenekkel való kapcsolat gazdagságát jelképezte (lásd a maja, azték, perzsa vagy egyiptomi uralkodók környezetét), jelenleg pedig a világi gazdagság jelképe (lásd, hogyan célozza meg minden nemzet aranykészletének vagy az azt biztosító nyersanyagkészletének megszerzését minden nagyhatalom).

Az olaj értéke hasonlóképpen nyilvánvaló. Az ősi civilizációkban az olaj testi szinten általános gyógyszer, tápszer, illatszert és fűszer, szellemi szinten pedig az Istennel, az istenekkel való kapcsolatra felkenés eszköze, a kapcsolat létrejöttének jelző anyaga volt. Korunkban - néhány évtizede - az olaj mennyisége, hozzáférhetősége mértékadó egy nemzetgazdaság egészségének gazdagsága szempontjából. Aki olajban „utazik”, az az egész világon a leggazdagabbak köréhez tartozik, legyen az személy, cég, ország vagy hálózat. Ugyanakkor közös vonásként hozható fel, hogy mindkét anyag – a ma értéknek ítélt formájában – korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre. Ma az az

értékes, amiből kevés van és hatalmas az igény rá. Megemlíthető még, hogy mindkét anyag – ebben a formában - jól tárolható, felhalmozható. Mindkét anyag ott van minden reálfolyamat mögött szinte láthatatlanul. És talán még egy: mindkét anyag fénye aranysárga.

Megemlíthető még egy hasonlóság, ami a görög nyelvből nyilvánvaló:

kri-: elválasztás, megkülönböztetés, ítélet

krizo-: arannyal kapcsolatos

krizma: felkenésre szánt olaj

Krisztosz: uralomra felkent

Van azonban a két anyag között sok lényeges különbség is.

Míg az arany az egyik leghasznavehetlenebb anyagfajta, mivel szinte semmilyen tulajdonsága nem hasznosítható a hétköznapi emberi életben, addig az olaj – bármelyik formájában - az egyik legsokoldalúbban használható anyagfajta. Kőolaj formájából finomítva a nehézipar, a gyógyászat, a közlekedés, a kozmetikai ipar, az építőipar és a mezőgazdaság nélkülözhetetlen alapanyaga. Növényi és állati olajok formájában – vagy az emberen belüli folyamatokban játszott szerepe alapján - pedig az élet minden folyamata területén nélkülözhetetlen szerepet játszik. Lényeges különbség köztük, hogy amíg az arany szilárd, az olajok folyékony halmazállapotúak. Ugyancsak lényeges különbség, hogy az arany szervesen vagyis fémes anyag, addig minden olajfajta eredete alapján szerves, vagyis a bioszféra folyamatainak terméke. Bár manapság kísérletek történnek az arany gyógyászati, vagyis a szervezet bizonyos folyamatainak segítségét célzó felhasználására, alapvetően nem táplálék. Ezzel szemben a növényi és állati olajok vagy táplálékok, vagy az élet egyéb folyamatait szolgáló anyagok. A kőolaj egyes származékai pedig energiaanyagok vagyis a mai nagy égést tápláló eszközök. Alapvető különbségnek tekinthető azonban, hogy míg az arany a föld anyaga, addig, származását tekintve az olajok mind a bioszféra anyagai, vagyis a föld hatásán kívül más erők játéka és tevékenységének eredményeit is magukban hordozzák.

Azonban ezek után is ott marad a kérdés: mi köze ennek a két anyagnak a fentiekén kívül egymáshoz? A kérdést így is feltehetjük: mi teszi ugyanazt az anyagot a világot-, vagyis a Földet vagy/és istentszolgálóvá? És itt érkezünk el a kérdés lényegéhez.

Olyan ez a kérdés, mint a hétköznapi életben az, hogy miért fejlesztünk ki gyártunk olyan sok és olyan sokféle autót? Mondhatjuk azt, hogy azért mert igény van rá, vagy mert a mai tempójú és szétziláltságú nyugati élet már szinte elképzelhetetlen autó nélkül. Vagy, mert az emberi kapcsolatok ezáltal sokkal szélesebb körűvé válhatnak. Azonban valahol mindenki érzi, hogy van az egész folyamat mögött – a gyártás, a technológia, fejlesztés, a beszállítás, a PR és a

logisztika, a kereskedelem és szervízhálózat működtetése, az összes finanszírozási és banki folyamat mögött - egy alapvető folyamat, ami mindezeket láthatatlanul és szinte megfoghatatlanul meghatározza, és ez a haszon felhalmozása, vagyis a pénz és annak alapanyaga: az arany. Ez az a tiltott anyag, amire minden szent könyv azt mondja: Ne ezt, ne ezzel! Mégis, ez az anyag egyetlen és végső célja szinte minden világi tevékenységnek.

Ugyanakkor azt is mondják a szent írások, hogy minden gazdagságot hordd egybe, egy helyre és add oda! Legyen elég „olajad”, hogy amikor a „völegény” megérkezik, bemeless az ajtón a lámpásoddal és olajaddal. Ez a hozomány. Különbözik nem ismernek meg; mintha nem is lennél. Mi ez a másik gazdagság? Mi az alapanyaga? Azt mondtuk sokáig, hogy ez a jócselekedetek gyűjteménye, és ez valószínűleg így is van, ha tudjuk mi a jó, a szükséges ennek a másik rejtett, alapvető folyamatnak. Péter tudta: „aranyam nincs, amim van, azt adom: Krisztus neve...” - azoknál, akik ezt az alapvető igénylőt, a mennyek országa kapujában álló völegényt Krisztusnak nevezik. Ez az „amim van” - ahogy Péter mondja, az a láthatatlan anyag, ami ha összegyűlik és kikristályosodik egy új testté – önálló értelem, akarat, cselekvőképesség -, a fizikai test irányítójává válik. A világban ennek hamis megfelelője a pénz, az arany. Ő itt, most, a világban a fizikai test irányítója. Ehhez azonban nincs szükség új testre. Amire az életnek alapvetően szüksége van, azt önmagában is tudja a fizikai test. Így tervezték. Az élet hozta létre önmaga számára. Nem kell hozzá sem intelligencia, sem iskolai végzettség, sem érzelmi gazdagság. Táplálék, fedél, levegő, esetleg néha egy-egy érzelmi megrázkódtatás – és egy irányító, ami nem vár már senkire. Más semmi. Magától működik úgy, ahogy szükséges az életnek. Nincs mit egybehordani. Együtt van. Működik. Akkor meg minek ez a másik anyag?

Nincs más választási lehetőség. Vagy „velem gyűjtesz” vagy „szétszórás” – mondják a szent könyvek. Ami az egészben a csodálatos, hogy ez a gyűjtendő anyag nem a Földből van, nem is a bioszférából és még csak nem is a Napból. Ezeknek csak szüksége van rá. Magasabbról jön, hogy éltesse. Ugyanakkor nagy mennyiségben rendelkezésre áll, de alig kell valakinek. Ez a szerencséje azoknak, akik ezt az anyagot gyűjtik, tárolják és őrzik, hogy legyen, amikor megjön a „völegény”. Nem kiváltság ez. A készülék ott van mindenkinél, az anyag rendelkezésre áll, csak az az erő, ami szétszór, mérhetetlenül nagy és egész életünkkel őt szolgáljuk. A pénz, az arany ez utóbbi erő hamis, látszólagos eszköze. Olyan mintha ez lenne a legfontosabb, de nem az. Mert, ha ezt oda is adjuk a folyamatban maradtunk. Jó emberek leszünk, és ezt a jó embert fogják látni. Mi is és mások is. És dicsérni fogják és szeretni a jó cselekedetei miatt. Egy lépésnek meg kell ezt előznie. Látnia kell önmagát.

Annak, aki. És meg kell halnia annak a szolgálónak, mint hű sáfárnak, aki maga a jót cselekvő. A hű szolgálja a szolgatársak – minden külső és belső megnyilvánulás - szolgálata után a figyelés a gazda érkezésére. Más anyagot, az „olajat” kell gyűjtenie és nem odaadnia, megtartania és bevinnie a kapun. Ezért mondják, hogy újjá kell születned! De ezt már automatikusan nem támogatja az élet. Ehhez tudatos munka kell és türelem, mert a másik nem akar meghalni.

Mi is ez az anyag akkor valójában? Hogyan kell befogadni és nem szétszórni? Ezek a kulcskérdések. Erről semmit sem lehet mondani. Nincs megnevezve a Mendelejev féle Periódusos rendszerben. Jelenlétét érzékelti viszont bárhol, bármikor lehet. Ha valaki látó szemmel elkezd figyelni önmagát és a körülötte lévő világot, vagyis képes megállni, odaszentelni a figyelmét egy-egy pillanatra olyan helyzetben, amikor nem ért valamit – „megáll az eszem!” mondjuk ilyenkor -, lehetetlennek tart valami tragikus történetet - „ilyet nem tehet meg Isten!” – mondjuk -, vagy egyszerűen nem reagál, nem ítél, nem véleményez, nem minősít csak nyugodtan vár arra, hogy az adott pillanat kinyilvánítsa önmaga jelentését, akkor elkezd valami átalakulni benne – az agykutatók azt mondják, hogy ha ez ismételt előfordul, új kapcsolatok kezdenek kiépülni az agyi idegsejtek között.

Valami új behatol a meglévő szervezet automatikus működési rendjébe és elkezd hatni rá – megértődik, megéreződik valami eddig ismeretlen. Az új anyag beszívárog és hatni kezd. Szolidaritás lesz belőle, együtt érzés. Majd egyre mélyebb értése az ember feladatának, helyének. Ellenkező esetben, szokás szerint egy megnyilvánulásban, egy reakcióban, esetleg egy jó cselekedetben felhasználódik – kívül, elég, felvillan, lebomlik. Én tettem – mondjuk, vagy nem mondjuk, csak érezzük és örülünk, ha mások is látják és velünk örülnek. Mindkettőnek megvan a saját szerepe az életben. A megnyilvánulásnak is és a megállásnak is. A mechanikus és a tudatos tettnek is. De ez az új anyag csak a megállások, az ismételt meg nem nyilvánulások, a figyelem odaszentelése folyamatán keresztül halmozódik fel és kristályosodik ki – ahogy az a másik lassan elhal.

Mennyire nyilvánvaló is lesz ez, amikor emberek kényszerből egymásra vannak utalva. Hamvas azt mondja a Karneválban: „vajon hajlandó lennék-e vele az óvóhelyen hat hetet eltölteni?” Vagy Viktor Frankl pszichológus ugyanezt a kérdést teszi fel a koncentrációs táborban. De nem kell ilyen messzire menni. Minap pár hetet kórházban töltöttem. Ugyanez a kérdés merült fel bennem a szobatársaimmal, a nővérekkel és orvosokkal kapcsolatban, és persze önmagammal kapcsolatban is: ki tudna elviselni hetekig egy ilyen helyen betegársnak? Vagy egy közösségben:

ki költözne velem élet vagy vagyonszösségbe, és én kivel? Minden szobatársam velem együtt pontosan tudta, érezte melyik nővér „kedves” és melyik nem, melyik orvosra bízna rá magát és melyikre nem, ha választhatna. Ki az elviselhetetlen számára a szobában? Csak önmagunkat látjuk ritkán. És ez nem típus kérdése, hiszen kivétel nélkül mindenki a saját tengelye körül pörög. Éppen a típus megszokott pörgését meghaladó figyelem, türelem és belső csend az, ami ennek a különös anyagnak a jelenlétére utal. Ez képes elviselni azt, amit a személyiség nem ért, nem érez, nem tud elfogadni, amitől felháborodik, ami ellen tiltakozik, és ami végül a legapróbb dolgokban is egy egyértelműen más gesztust nyilvánít meg. És még csak jó vagy rossz ember kérdése sem, hiszen a kórházban mindenki szolgált és adott, és mindenki jó volt. Sőt, az úgynevezett jó emberek sokszor elviselhetlenebbek voltak az ingerlékenyebbeknél. Nyilvánvalóan láthatóvá váltak azok az erők, amelyek mindenütt ott vannak és amelyekre való reakció vagy a hozzájuk való tudatos hozzáállás eredménye szembevetően különböző volt. Mi volt az az olaj, ami csillapította a tüzet és mi volt olaj a tűzre – az érzelmek tüze?

Ez az anyag olajszerű, mert gyógyító, tápláló, csillapító, kapcsolatteremtő. Akire felkenik – és befogadja -, annak feladata lesz, áldozatot hoz, fizetnie kell érte: fel fog adni valami addig fontosnak ítéltet ennek a feladatnak az érdekében. Hatása megmutatja ezt. Mozgásban lévő, de nem lefelé mozog. Nem egy állapot, hanem egy nagy folyamat eleme. Nem kész, hanem készülő, kiteljesedő, fejlődő. Finomodó, kész a változásra, a fejlődésre, hogy aztán másokat is fejlődésre, ennek keresésére, változásra serkentsen. Fénye ugyanakkor aranszerűen selymes, felvilágosító, melegítő, átható és éltető.

Aki befogadja, azt elkezd átalakítani, majd ad neki egy nézőpontot, ami messze kiemeli a tekintetét a szokásos hétköznapi látómezőből. Meglátszik az arckifejezésen, a légzésen, a mozdulat nyugalmán, a szó nem logikáján, hanem tisztaságán és a mindezek mögötti csenden. Gondoljunk azokra, akikre felnéztünk, amíg közöttünk voltak és azokra is, akikkel nem találkoztunk, de szavaik igék voltak számunkra. Ez az anyag nincs alávetve a földi gravitációnak. Magasabban van a gravitációs pontja. Itt szabadon jön-megy, áramlik. Csak ott gyűlik össze, ahol üres helyet talál. Ahol nem talál, onnan elmegy, vagy türelmesen vár a helyre, ha erre reményt lát.

Válaszd el a finomat a durvától – mondja a metafizika. Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené - mondják a szentírások.

Zugló, 2011. március

URBÁN JÓZSEF,

GYURKA BÁCSI

Hamarosan egy éve lesz, hogy felírtam az elvégzendő feladataim közé: Gyurka bácsival írásban is vitatkozni egy-két állításáról. Későn találtam rá erre a feladatra. A halála végkép megakadályozott a végrehajtásban, de már jóval előtte, meggyengült egészségi állapota is. A tennivalóim listájáról ki is húztam ezt a tételt, s az elmúlt hónapokban el is feledtem. Most, karácsonykor azonban egy ajándék ismét eszembe juttatta.

Ez az ajándék Gyurka bácsi gondolatainak szemelvénye (megtalálható a Bokorportálon). A bevezetőben egy rövid tanulmány, vagy inkább rávezető, ráhangoló írás, s benne egy ábra. A szerző arra tesz kísérletet vele, hogy egységbe fogja össze Bulányi György tanítását, életművét. Hangsúlyozza, hogy korai az efféle kísérlet, hiszen „a mű még friss, és most is, mint mindig, még alakul bennünk” (2-3).

Azt hiszem, erre a kikötésre és az alapját képző benyomásunkra érdemes odafigyelnünk. Szerintem is úgy van, hogy ez a mű, Bulányi György öröksége még alakul, s azt gondolom, mindig is alakulni fog még bennünk. Addig lesz valóban az ő öröksége, és addig lesz rá jellemző, amíg alakulni fog a közösségében; amíg egy élő közösség állandóan vitára ingerlő, provokáló alapanyaga lesz. Ha megszűnik az lenni, és helyette egy rendszer, egy egységes keretbe foglalt tan lesz, abban a pillanatban nem az övé lesz. Akkor sem, ha szó szerint, betűről betűre idézik az írásaiból vagy a szájából. Akkor sem, ha az ő hanglejtésével mondják újra. És akkor sem, ha a tekintélytiszteltet – amely az idő múlásával egyre erősödik – az ő szándékaként láttatja a rendszerbe foglalás igényét.

„Miért nem vitatkoztok velem?” – kérdezte tőlünk. Nem is kérdezte, inkább a szemünkre vetette. Vitát, szóba állást, állásfoglalást várt, és várnak a szavai. Nem biztos ugyan, hogy a beszélgetőpartnere mindig a hozzászólásra történő meghívást hallotta ki a megnyilatkozásaiból. De aki egyszer is átélte, mit jelent a másik meggyőzésének a vágya, az biztosan megértően viszonyul ehhez a gyengeséghez, és bátorságot merít a megszólaláshoz.

Nem minden gondolkodó tud közösséget létrehozni, Gyurka bácsi tudott. És nem mindaz, aki ért a közösségépítéshez, képes – vagy akar – gondolati rendszert alkotni. Nem baj, ha nincs egyszerre a kettő, s ha választani kellene köztük, biztos vagyok abban, hogy Gyurka bácsi a közösségépítést választaná. Az életével ezt választotta. Praktikus ember volt, a praxis, az orthopraxis embere. Nyilván ez is az emberi metron keretei között, nem pedig tökéletesen, nem hibátlanul. De ez azt jelenti, hogy köztünk, emberek között kiemelkedően, példaadóan. Innen közösségalkító ereje

és hatása. Viszont túlerőltetnénk valamit, ha a gondolatait, a szavait rendszerbe foglalnánk. Ezzel szaván fognánk őt; befagyasztanánk egy vita hevében elhangzott formulába azt, ami szeretne továbbra is egy élő beszélgetés része maradni.

Meggyőződésem, hogy Gyurka bácsi szavai közösséget feltételeznek: egy olyan hallgatóságot, amelynek tagjai gondolkodnak, felelősen döntenek, és elmondják a maguk hasonlóan személyes véleményét – hogy így egészítsék ki az ő szavait, és újra meg újra helyet, szövegekörnyezetet adjanak nekik: kiemelve az egyiket, s lejjebb sorolva, esetleg kitessekelve a másikat.

Aki rendszert keres Gyurka bácsi gondolatainak, az akkor jár el helyesen, ha a közösség egészének tanításában – vagy helyesebb így mondani: beszélgetésében – keresi.

Kikből áll ez a közösség? Kikhez szólt Gyurka bácsi? – Azt gondolom, hogy ő mint Jézus közösségének tagja szólt, és akiket megszólított, azokat is az ő egyetlen szerelméhez tartozóknak tekintette. S ha igaz, mint ahogy szerintem igaz, hogy „nem volt kétfajta szövege” (vö. id. írás 3. oldal), akkor az is igaz, hogy ez a közösség Jézus felszabhatatlan közössége. Vagyis azok, akiket Jézus önmagához tartozóknak tart. Minden más meghatározás szűkre vonja a kört, és a megszólaló szándékát sértve kizár egyeseket a hallgatóságból és a „hozzászólhatóságból” (hogy Gyurka bácsisan fogalmazzak).

Ezért gondolom azt, hogy nem rendszerbe foglalni kell Bulányi György gondolatait, hanem szóba állni velük: hagyni, hogy még és mindig alakuljanak bennünk és köztünk, más szavaink és mások szavainak közösségében. Így lesznek továbbra is azok, amiknek szánva voltak: Jézushoz vezetőik.

PAKSY ESZTER

PAPI ÉLET KÖZÖSSÉGBEN BESZÉLGÉTES NAGY KÁROLY ATYÁVAL

Már sok éve motoszkál bennem, legalább az, hogy papok is legalább úgy járjanak össze, mint mi a kisközösségeinkben.

Egy barátságosnak tűnő pap ismerősömnek már említettem is, hogy ez milyen jó dolog. De ennél sokkal több kellene, legalább úgy, ahogy a cikkben mesél a fokolárról. És nem csak a kiégés ellen.

Itt azért eszembe jut, hogy a Bokorban sem valósult meg az, amit Gyurka bácsi sokáig mondogatott: az életközösség. Nekem személy szerint nagy vágyam volt, de már idős vagyok hozzá. Néhányan próbálkoztunk is vele, sajnálom, hogy nem jött össze. (HJ)

Nagy Károly, azaz Károly atya 14 éve érkezett a kiégett, 'lenullázódott' – azaz gyakorlatilag hívő-mentes területté vált, szellemileg is kiégett Rózsafüzér Királynéja plébániára. Ismerős helyzetbe! Ahonnan ugyanis jött, ahonnan sírva búcsúztatták s ma is visszavárják, az sem volt akármilyen: Havanna lakótelep, üres templom és üres 'hívők'.... De lett a kertben egy macskamentes homokozó, kisbabásoknak-gyerekeseknek.

Hat évvel később az egyik képviselőtestületi (KT) ülésünkön (mert nemcsak évi egyetlen van ilyen nálunk, hanem valódi tanácsadó testületként működött a KT-t) – kérte, hogy találjunk már ki valamit, mert a hátul lévő gyerekek zajától maga sem érti prédikációját: 'még a végén valami oda nem illőt mondok majd, igaz, az sem lesz érthető' - mosolygott. Elgondolkodtunk:

- Károly atya, ennek mind te vagy az oka.
- Hogyhogy?
- Nézd, amikor idejöttél, kiégett, ablaktalan templomban némán kószáló 20-30 öreg-öregébb hívő 'néma áhitattal' – hallgatott. A gyerekek azóta érkeztek, vagy jöttek ide.. .. ezt nem tudod tagadni.

Többé erre nem panaszkodott.

Szakértők szerint a növények, a fák nemcsak elhullajtják magjukat, hanem maguk is gondoskodnak arról, hogy alattuk és körülöttük jól termő és az utódoknak is majd megfelelő legyen a talaj.. .. Erről szól a riport. (zsgv.)

Az utóbbi hetekben sokakat megrázott a hír, hogy egy ismert pap otthagya hivatását. Egyik indoka a magánytól való félelme volt. A Fokoláre Mozgalom lelkiisége közösségi lelkiiség. Számos pap is éli ezt a lelkiiséget és elkötelezett tagja a mozgalomnak. Léteznek úgynevezett papi fokolárok. Nagy Károly budapesti plébánossal arról beszélgettünk, mit jelent

számára a papi közösség, hogyan védi őt a fokolárhoz tartozás a magánytól, kiégéstől. Kérdeztük őt papnevelésről és a lehetséges újításokról is egy élméletesebb, közösségibb papi életforma érdekében.

Hogyan találkozta a Fokoláre Mozgalommal és miért csatlakozta hozzá?

Egerben voltam kispap, amikor Tomka Feri atya hazaérkezett római tanulmányútjáról, ahol az új lelkiiségi mozgalmakat szinte mind végiglátogatta és beszámolt nekünk róla a szemináriumban. Többféle lelkiiséget mutatott be: Taizét, a karizmatikusokat és a Fokoláret is.

Amikor a fokolárról beszélt – ami közösséget, tűzhelyet jelent – rögtön belém lobbant: ez kell nekem. Emlékszem, hogy már a szünetben páran összedugtuk a fejünket a kispapok közül, hogy jó lenne itt is valamilyen közösséget csinálni. Ez akkor még életveszélyes volt, minden csoportosulás államellenes összeesküvésnek számított, a szemináriumban is voltak beépített emberek. Mi azért naivan odamentünk a spirituális atyához, hogy engedje meg, hogy egy héten egyszer közösen olvassuk a szentírást. Egyénileg minden nap kötelező volt negyedórát olvasni.

– Húhú, hát azt nem lehet... erre ő nem adhat engedélyt, ezt csak a rektor... – volt a válasz. Szegény gyomorfekélyes rektor két cigarettát elszívott: – Hát, na jó, uraim, egy héten egyszer, ebéd után a tanteremben leülhetnek.

Ötödévre Tomka Feri atya is tanárunk lett, és ő csepegtetett belénk a közösségi lelkiiségből valamit. Nem csak a fokolárt, akkor még ugyanúgy Taizé felé is érdeklődtünk. A lényeg akkor az volt nekünk, hogy együtt: a Szentírás közös olvasása mellett elkezdjünk valamilyen közösségi életet élni. Együtt menjünk kirándulni, a szegényeket látogatni. Mert egyébként mindenki élte a maga kis egyéni, individuális életét a szemináriumban.

Jött az ötödév vége, közeledett a szentelés, és akkor megkértük az akkori főpásztort, hogy hármunkat, akik ebben az irányban akartunk valami folytatást, ha lehet, közel helyezzen egymáshoz, mert szeretnénk találkozni, összejárni. 120 km, 220 km-re kerültünk egymástól. Nesze neked. Ettől függetlenül úgy intéztük, hogy a csütörtök szabadnap legyen, és akkor összejártunk, óriási áldozatokat vállalva, utazás éjjelnappal – közben persze káplánok voltunk.

Valamikor később, immár négyen, bementünk az akkori főpásztorhoz (az már egy másik volt), hogy mi szeretnénk, ha egy plébánián lehetnénk és majd együtt bármennyi területet vagy templomot ellátunk. Mondta, hogy szó se lehet róla. Pedig mi már azért láttunk ilyeneket, mert az NDK-ba kijárhattunk és ott már volt papi fokolár.

Hogy néz ki egy ilyen papi fokolár?

Ott éppenséggel hárman laktak, három pap, és egyikük kellett, hogy a plébános legyen, de cserélgették évenként, egy évig egyik volt, egy évig másik. Együtt laktak, együtt étkeztek, közösen láttak el több templomot. Máshol olyan papi fokolár is volt, ahol csak közelebb laktak egymáshoz és összejártak napi szinten. Mi pedig Magyarországon csütörtökönként kóstolgattuk a fokolár életét, egyre jobban együtt és aztán kibén-kibén egyszer csak megszületett a döntés, elköteleződés, hogy ezt az utat választja. Mi voltunk az elsők hárman, de aztán a következő évfolyamban jöttek már utánunk sorba. Lelkipásztorkodásban, minden feladatomban az életigével indultam, és hogy minél többet találkozzam a többiekkel. Akkor még telefon se nagyon volt, postáskisasszonyon keresztül kellett hívást

indítani. Később óriási dolog volt a fax, aztán amikor a mobilokforgalomba jöttek, akkor már könnyebb lett.

Ha azt mondd, hogy papi fokolár, akkor arra gondolunk, hogy a fokolár az egy együtt élő közösség, Istennek szentelt emberek életközössége. Miben több a ti heti találkozásokotok, mintha lenne egy papi imakörötök? Hogy jelenik meg ez az életközösség?

Egyértelmű, hogy a Fokoláre lelkeségből táplálkozunk, nem csak imacsoport vagyunk, hanem Chiara Lubich írásait elmélkedjük, az egység karizmáját éljük. Aztán mindenünk közös: a lelki javakon túl az anyagi javak közösségét is éljük. Sokaknak elmondtam, hogy ez mekkora szabadságot ad. Ahogy az első keresztények. „Mindenkünk közös volt.” (ApCsel 2:44) Közösen nézzük meg, hogy kinek, mire van szüksége. Ruha, bútor, vagy éppen autó... Ami pénz van a zsebünkben – mert lehetnek napi kiadások, kell tankolni, satöbbi, – mindent azzal a felelősséggel használunk, hogy nem az enyém, hanem a közösségünké, mint egy családban.

Hogyan zajlanak ezek a közösségi alkalmak papok között?

Mi fokolárpapok igyekszünk minden csütörtökön találkozni, és közben meg skypeon, e-mailen, telefonon tartani a kapcsolatot. Van, amikor csak mi vagyunk együtt, van amikor nyitott találkozók vannak: akinek szimpatikus, jöhet. Vannak, akik tudják, hogy ezek fokoláros összejövetelek, életigével, Chiara karizmájával táplálkozva, de teljesen szabad mindenki, nem kell betagosodni a mozgalomba. Vannak, akik nem akarnak elköteleződni, de havonta kétszer is közöttünk vannak, mert a papi közösség, a közösségi lelkiség nekik fontos.

Aztán vannak a vasárnap esték. Minden vasárnap este nyitott, bárki jöhet. Mi kezdtük, a fokolárpapok, de bárki csatlakozhat. Vasárnap este, amikor a pap legszívesebben már leül a tévé, vagy a számítógép elé, netalántán egy üveg sörrel, nem várja senki, és érthető, hogy hullafáradtan beleroskad a foteljébe és elmagányosodik. Itt meg minden vasárnap este, hóban, esőben ott a lehetőség a találkozásra, és már a vacsora közben, ami „munkabeszélgetés”, aztán a közös esti dicséret (Zsolozsma) után ki-ki elmondhatja örömeit-fájdalmait, kiereszti a szelepeket, megújulva, „feltankolva” megy haza. Ilyen is van, ez nem fokolár, de olyan papi közösség, ami segít, hogy ne legyünk magányosak.

Itt jut eszembe, hogy húsz-harminc éve próbáltak már papok összeköltözni vagy négyen, meg is engedte nekik a püspök. Egy-két éven belül befulladt, mert nem volt közös lelkiségük, a gyarló ember nem bírta sokáig, nem fértek meg egymás mellett. Lényeges, hogy a papi közösség nem négy okos ember összeválogatva aszerint, hogy mihez ért: lelkipásztorkodás, hitoktatás,

betegellátás, stb. Hanem egy közös lelkiesség szerinti élet.

Az élet emberi dolgaiban is segítitek egymást?

Persze. Például, amikor a Havanna-lakótelepre kerültem, tiszta üres, vadonatúj plébániát kaptam, be kellett rendezni. Akkor együtt mentünk bútorokhoz. Függetleneket! A sógornőm butikos, és felajánlotta, hogy az ablakokat majd ő befüggetlenyözi. De én mondtam neki, hogy ne haragudj, ezt mi papok akarjuk kiválasztani. És akkor mentünk, négy férfi, a függetlenboltba. Nem is tudom, hány tekercest leszedettünk, végül már begurult az eladó: – Miért nem hozta el valamelyikük a feleségét ide?! – De kabátot is, vagy bármit. Együtt vettük. Nagyon természetes volt. Vagy éppen rászólunk egymásra, hogy figyelj, neked már a nadrágodat ki kellene cserélni...

Testvérileg figyelmeztettek egymást?

Igen, viccből is szoktuk mondani, hogy rám nem szól a feleségem, hogy hogyan vagyok felöltözve, de egymásnak szoktuk szólni. Vagy odafigyelünk egymás egészségére. Igenis, menj el orvoshoz, ez fontos. Minden területen segítjük egymást.

Családoknál vannak a családi ünnepek, mi is megünnepeljük a születésnapokat, névnapokat. Együtt járunk túrázni, úszni, nyaralni. Azért együtt, mert törekszünk erre: Legyetek család! Nem szentek gyülekezete vagyunk természetesen, de már egy közös elmélkedés, egy lelki gondolat is újra helyre tesz, ha valaki éppen kicsit eltévedt volna.

Te hogyan védekezel a kiégés ellen?

Amiket eddig elmondtam, az mind fontos, mert munka az éjjel-nappal van, és tényleg ki lehet égni. A közös lelkiesség, Chiara karizmája által táplálva vagyunk. A másik a személyes lelki élet, nemcsak miséznek, aztán kész... ennek veszélyét tapasztalom magamon is. Miséznek, de aztán indul a lavina, és ha nem vigyázok, akkor a zsolozsma, rózsafüzér már könnyen elsikkadhat. Figyelnem kell, mi Isten akarata. Kezdődik a nap... nem mindegy, hogyan kezdem. Megreggelizek, megyek a szobámba, először a számítógépet kapcsolom be, a tornyosuló feladatokhoz fogok... Aztán megállok: ezt fontos most megcsinálni? Nem. Először szépen imádkozzok, zsolozsma legyen, és akkor majd utána jöhet a többi. Nem pedig este 11, és jaj, még minden hátravan. Erre is volt már példa. De ez még a jobbik eset. Tudom, sokan teljesen elhagyják. Vagy aki szabadságra megy, nem is miséznek. Tehát ha kihagy az ember a lelki életben, azt megéri, és jön a kiégés. A lelki életre mindig odafigyelni, ne a végére hagyjam, ha

már lesz időm – a saját érdekemben is – igenis üljek neki és imádkozzok. És: „akár esztek, akár isztek, tegyetek mindent Isten dicsőségére!”

Lehetne szerinted valamilyen intézményes segítséget adni, hogy az egyházmegye papok, akik nem szerzetesek, ne magányosodjanak el?

Próbálkozások eddig is voltak. Például az egyházmegye kinevez egy egyházmegyei spirituálist, aki körbelátogatja a papokat, beszélget velük, odafigyel rájuk. Sajnos ez még édeskevés. Most pl. a váci püspök, úgy tudom, főállásban kinevezett egyet (más egyházmegyében is van). De hogy fog ez működni?

Vagy van egyházmegyei szinten is úgynevezett lelki nap, rekollekció. Havonta egyszer legalább együtt vannak a papok, de ezt is reformálni kellene. Most meghallgatunk két előadást, aztán legföljebb van szünet meg ebéd. Nem előadások kellenének, hanem sokkal több kiscsoportos beszélgetés, hogy hadd mondják ki a papok azt, ami bennük van: az örömeiket, a fájdalmaikat... Sokkal rendszeresebbé kellene tenni a kötetlenebb együttléteket. Tehát visszatérve a kérdésre, biztos segítene, ha együtt lakhatnának, meg ha a lelkükkel is jobban törődne valaki. Ugyanakkor senkit nem lehet rákényszeríteni. Ugyanis ezekre a ritkább, úgynevezett kötelező összejövetelekre se jön el mindenki. Nem érnek rá, mondják. Nekem, amióta pap vagyok, ki van húzva a naptáramban minden csütörtök, és akkor nincs program. Akkor is, ha heti húsznál több hittanórám van, mint az első helyemen, megengedte a plébános, hogy a csütörtök szabadnap, csak a többi munka el legyen végezve. A szabadnapomat mindig papok között töltöttem. Tehát van, aki azzal a kevés lehetőséggel sem él, ami adva van... De most a Kaposvári Egyházmegyében is van kezdeményezés az együtt lakásra..., talán máshol is... Sokan látják ezt, csak ezért-azért nem merik elkezdni.

Mi ebben a szerepe a híveknek? A plébániai közösség csak munka, vagy lehet töltetkezési hely a pap számára is?

Hát igen. Van is ilyen mondás, hogy amilyenek a hívek, olyan a papjuk. Miért magányos egy csomó pap? Van, aki nem is nagyon akar foglalkozni az emberekkel, megcsinálja a kötelességét, miséznek, esket, temet, ezeket szépen, becsületesen elvégzi, de nem foglalkozik emberekkel. Ez kiégés meg magány ellen is fontos lenne. Jön valaki keresztelőt jelenteni, beírja az adatokat, mikor akarnak keresztelni, vasárnap, jó, jöjjenek. Én meg azért csak meghívom egy-két beszélgetésre. Ha már idejön, akkor foglalkozzok vele. „Tanítsátok őket... tegyék tanítványaimmá...” –

mondja Jézus. Ha ennyit megtenne minden pap, már nem lenne magányos.

Vagy megpróbál valami csoportot összehívni fiatalokból, felnőttekből, családokból... akkor a hívek szerepe, hogy jöjjenek, ha már hívják őket, mert a pap elveszti a kedvét, hogy csinálná, de nem jön senki. A hívek is felelősek a papjaikért: élni és éltetni. A papból is sok mindent ki lehet „szeretgetni”. Van, ahol nem a pap kezdeményezi a közösségi összejövetelet, hanem alulról a hívek. Olyan plébániát is ismerek többet, ahol a pap nem tett ez ügyben egy lépést se, de volt egy-két aktív hívő, összeszedtek pár emberből csoportot, nagy nehezen beengedte őket az atya a plébániára, aztán volt, amikor már be is ment közéjük, és akkor tessék, feléledt a papbácsi is.

Te hogy képzeld el az időskorodat? Hol, hogyan, mi lebeg előtted, mint ideális megöregedés?

Nálunk 75 éves korban kötelező lemondani a plébánosságról, de nem a papságról. Aztán van, akit marasztal még a főpásztor és akkor ott van, amíg a kelyhet emelni bírja, a hívek nyakán. Én azért úgy képezem, hogy szeretném, ha 75 évesen a plébánosság terheit levennék a vállamról. Mert szörnyű, minden nap mi mindennel kell foglalkozni, ami nem papi feladat lenne. Én meg továbbra is szívesen lelkipásztorkodok. Amit kell: lelki beszélgetések, gyóntatások, mise...

Egyébként mi, fokolárpapok vettünk egy papi házat, már vannak lakói is. Ha megöregszünk és még bírunk mozogni, akkor ott együtt lagnánk. Előtte már foglalkoztunk azzal a gondolattal, hogy egy idősek otthonában lefoglalunk pár szobát, hogy ott is együtt lehessünk, folytathassuk az életünket, ha már nem kint leszünk plébánián vagy ellátásra szorulunk. Ez most is fennáll, hogy ott a papi ház, oda mehetünk, akik elértük a nyugdíjas kort, és ha már tényleg ellátásra szorulunk, akkor egy idősothonba, de ha lehet, együtt.

Mit gondolsz, a jelenlegi papképzésben jobban hangsúlyt kap már a közösségi szemlélet, mint a te korodban? Mennyire vannak a mostani kispapok felvértezve emberi szempontból is, nemcsak a teológiai tudás szempontjából?

Ez nehezen indult vagy indul. Tudósoknak vannak kiképezve és az egyéni lelkiséggel. Nem közösségi lelkiségre vannak nevelve. Most már a szemináriumokban megengedik, hogy a különböző lelkiségi mozgalmak szerint összejöhetnek, életige-kör, imacsoportok léteznek, de szigorúan a napirend keretein belül, nem ez a prioritás. Az is óriási vívmány, hogy fél évre, egy évre kimehetnek gyakorlatra plébániára. Ez se volt korábban, csak pár éve indult. Korábban egy évben egyszer, hivatások vasárnapján kimehettek és akkor ott töltöttek egy hétvégét. Ez tehát elindult, de még nem egyértelmű mindenütt. Most is

éppen a váci püspök akar kiküldeni két kispapot a plébániára lakni, akik majd valami szociális területen egy évig dolgoznak, hogy belekóstoljanak az életbe. Ez egyfajta hivatástisztázó is: most kint lesznek, dolgozzanak munkahelyen fizetésért és utána majd szóba kerülhet a papság.

Azért, hogy már érettebb személyiséggel legyenek pappá?

Igen, hogy ne rögtön a szemináriumból röpüljenek ki. Ezek már óriási dolgok. Most volt a diakónusszentelés, ők még egy évig diakónusok, és szolgálnak plébániákon. Ott már gyakorolhatják a lelkipásztorkodást, de a diakonátus már elkötelezettség, az már szentség, ott már nincs nőülés, meg egyebek. Tehát még előbb kellene. Magyarországon nem, de van, ahol két év után kiküldik őket, hogy még minden elkötelezettség nélkül szagoljanak bele a plébániái munkába. Kint él a terepen, aztán vagy visszajön vagy nem, folytatja vagy nem folytatja a szemináriumot.

Ez rizikós, mert lehet, hogy néhányan nem jönnek vissza.

Persze. Bennünket még katonának vittek el a hatvanas években. Szeptemberben elkezdtük a tanulmányainkat huszonegyen, két hónap se telt el, jött a katonai behívó ötünknek. Jó volt, hogy a szemináriumba már belekóstoltunk, aztán két év katonaság, ott persze mindent megtettek, hogy tűzzel-vassal kiirtsák belőlünk, hogy mi papok legyünk. Szó szerint megkínóztak bennünket. Sportszázadba kerültünk, összegyűjtöttek bennünket: cigányok, börtöntöltelékek és kispapok. Na, ezeket kell kinyírni vagy nyírni legalábbis. Hajtottak éjjel-nappal bennünket, testi-lelki téren, volt ott próbatétel bőven. Ebből négyen utána visszamentünk a szemináriumba. Aztán a többi kispap ott nyöszörgött, hogy egy héten egyszer takarítani kellett, mi pedig csak lestük, mi a bajuk, nekünk éjjel-nappal mosni kellett a követ, hát nekünk szanatórium volt a katonaság után a szeminárium.

Akkor ezt javasolod a problémák megoldására, hogy vissza kell hozni a katonaságot?

Nem kell a katonaságot, de két-három év szeminárium után menjenek ki egy évet terepre, szerezzenek tapasztalatot, és ha visszajönnek, akkor jó. Nagyobb esély van. Egyébként mindig érvényes, hogy „aki áll, vigyázzon, hogy el ne essen”.

Szóval hál' Isten, hogy efelé már történnek lépések. De magában a szemináriumban még mindig filozófia, meg dogmatika, meg az örökös tanulás. Nem annyira lelkipásztorkodásra vannak felkészítve és minden ítékezés nélkül, de nem föltétlenül a legjobb lelkipásztorok képzik őket. Mert ők maguk sem sokat

lekipásztorkodtak általában. Az is furcsa, hogy aki addig csak iskolapadban ült, Rómában végzett, máris megy be a szemináriumba tanítani. És persze professzora a nem tudom milyen tantárgynak, na de várjunk, ezek meg papok lesznek... azzal meg ki törődik? Itt még vannak hiányosságok. Amikor kispapok itt vannak nálam gyakorlaton, tátott szájjal hallgatják, amikor mondok nekik eseteket, mindegy, hogy keresztelés vagy jegyesoktatás, vagy bármi.

És akkor még nem beszéltünk a templomfelújítás, gazdálkodás kérdéseiről...

Arról még nem, hogy nekem kell építésvezetőnek lennem, meg menedzsernek, meg nem tudom minek. De csak ha a lekipásztorkodást nézem, hogy milyen esetekkel találkozom... el se akarom hinni. Teljes tájékozatlanság! De hála Istennek, hogy jönnek! A mínusból kezdve el kell kezdeni ezekkel az emberekkel is foglalkozni. De erre egyáltalán nincsenek felkészülve a kispapok. Pedig ez a papi élet a valóságban.

2020. július 17.

A VALLÁSRÓL (HAMVAS ÉS GURDJIEFF)

HAMVAS BÉLA

KARNEVÁL VII. FEJEZET

Tristan köhög és nekiül. Felkönyököl, fejét két tenyerébe fogja és olvas.

Mi is az a vallás? Persze ha önök a vallás szót hallják, tüstént lágy feszélyben vannak. A szó iránt való bántóan külső hódolat kötelező. Mindenki legünnepélyesebb faszádját ölti fel. Sem vigyorogni, sem köpködni, sem dohányozni nem ildomos, sőt a nőknél a kivágott ruha is megbotránkoztató. A dolog egy kicsit unalmas, viszont mindenki, nemde? Ásítani nem szabad, csak a végén. Szóval a vallás az a kényelmetlenség, amikor minden másképpen van, mint ahogy a valóságban van. Szemeiket kiforgatják, sóhajtoznak és sopánkodnak, és valamilyen óvatos és kínos illemtől óhajtanak betartani, és csaknem úgy érzik magukat, mint a püspök úr párnázott előszobájában. Mégiscsak bolond lények vagyunk, vagy nem? Egész életünkben a koszban hentergünk, de időnként szükségünk van arra, hogy valamilyen képletes és ájtatos hazugságban langyos lélekfürdőt vegyünk, lehet, hogy komiszságainkhoz új erőt nyerjünk. Ki tudja?

Egyszer valakitől a jóságról lesújtó véleményt hallottam. Az illető semmit sem tartott oly aljasnak és a vallástól oly idegennek, mintha valaki jó. A vallástól a

legmesszebb a morál van. Ezt a tételt elfogadom, és e mellett óhajtok kitartani. Sőt én tudom, hogy a vallás és a morál összetéveszthetetlen. Amit én a vallásban fontosnak tartok, éppen ez. Az igazi vallásos aktusban, és pedig kivétel nélkül minden esetben, valamely bűn, de nem is közönséges, hanem ritka és kivételes, sok esetben hajmeresztő bűn hirtelen, valamely szakrális érintésre felmagasztosul. Ez az! E pillanatban az ember valamiképpen Istennel a lehető legközvetlenebbül érintkezésbe kerül. Absztrakt? Mindjárt megmagyarázom. Ah, önök is olyanok, mint a tanítványok. Csak a példázatokat értik, magát a dolgot nem. Példa a görög tragédia. Agamemnón király lányát, Iphigeneiát, hogy kedvező szelet kapjon, az oltáron feláldozza. A jó ember tökhülyén bámul. Ez az Agamemnón igazán gonosz ember. Teremtő Atyám, saját leányát! Ez sok. Ilyesmit nem szabadna megengedni. Hiszen ez bűn! Hol a törvényszék? Büntető törvénykönyv. Orestés megöli anyját. Börtönbe vele! A bíróság a rémtettet példásan torolja meg. Vagy, kérem szépen, itt van a mi pompás Ábrahámunk. Már ott áll az oltárnál, egyetlen fiát, a kis Izsákot megkötözte, a kőre fekteti, és a kés után nyúl. De kérem, aggastyánál az ilyen bestialitás igazán ritka. Itt van Dávid király, mindnyájan tudjuk, hogy erkölcsi életvezetése nem volt valami példás, a női hús szépségére különösen érzékeny volt. És ez a Dávid zsoltárokat írt, amelyek, valljuk meg, szépek, sőt ezek a zsoltárok mélyen vallásosak. Szemtelen hipokrita volt. Éjszakáját érzéki mámorban töltötte, reggel, mikor feje fájt, rosszkedvében és a csömörtől verseket írt. Piha. Ó, igen, egyszer azt olvastam, az embert semmi sem tudja olyan közel hozni Istenhez, mint valamilyen forró bűn, a bánat maró szenvedélye.

De még ennél is több. Ismerem, sajnos csak távoli látásból, mint az ígéret földjét, a tisztult amoralitásnak azt a birodalmát, amelyben jó és rossz nincs többé, bűn és erény között különbség nincs, mert minden szó, gondolat és tett Istentől sugárzik, és az emberen keresztül hozzá visszatér. Ismerem az erkölcs fölötti birodalmat, ahol Agamemnón és Orestés és Ábrahám és Dávid a kivételes, vallásos percekben élt, amikor bűnt követett el, de éppen ebben a bűnben magasztosult fel és példa lett, nagyobb és mélyebb példa, mintha a koldusnak alamizsnát adott volna, vagy más valamilyen olcsó és silány jótettet követett volna el, mint amikor az igazán jó ember barátjának száz forint kölcsönt ad, merő jószívűségből, de, persze, váltót kér. Micsoda jóság! Nos, kérem, én a vallásos aktus számomra egyetlen érthető jellemvonásának a szakrilégiumot vagy mondjuk a káromlást tartom.

Mindjárt meg is mondom, hogy miért. A mi szociális hétköznapiunkat a magasabb világtól igen erős és magas és szilárd és kemény falszerű valami választja el, és ezen a falon az ember semmiféle kenettel nem tudja

magát átjártatoskodni, még akkor sem, ha legszebb ruháját veszi fel, még akkor sem, ha egyáltalán nem ásít és nem dohányzik, és ezenkívül böjtöl is, ah, és ha igazán pontosan úgy viselkedik, mint ahogy rendes ember az életben sohasem szokott viselkedni. Nos, ezen a kőkemény falszerű valamin az ember a spirituális világba Isten lényéhez közelebb nem jut át másként, csak ha annak teljes elemi erejével nekimegy, és azt erőszakkal áttöri. Ez a szakrilégium. Ez a blaszfémia. Ez a szentségtörés. Agamemnón feláldozza Iphigeneiát. Orestés megöli anyját.

Ábrahám feláldozni készül Izsákot. A szegény léha és kicsapongó Dávid az érzéki élvezetekben elmerül. A vallásos aktus paradigmája nézetem szerint, amikor Jákob felmegy a létrán az égbe, és az angyalokat útjából lehajigálja. Szentségtörés? Igen, az. Őt ezek az ajtónállók ne tartóztassák fel, ha Istenhez akar jutni. Erőszak nélkül nem megy. Itt az összes képességeket és a ravaszságot és a tudást és a kéz és az ész erejét latba kell vetni. Ezen az átkozott falon másként nem jutsz keresztül. Meg kell ölnöd a fiadat? Az anyádat? A leányodat? Habozás és szó nélkül megöli. Ez a vallás. Istenhez jutni, mindenáron és minél közelebb.

Semmi egyéb nem számít. Ez nem morál, ez nem jószág. Ez, kérem, a vallás. Kisebb gazságokat a szerelem örülete is engedélyez. Tudjuk. A szenvedélyes szerelem félig a tisztult amoralitás birodalmában van. A vallás örületének minden szabad. Panta moi exestin, üvölti Pál apostol. Nekem minden szabad. A vallás a szociális hétköznapi számára olyan, mint a park, ahol a bejáratnál és minden sarkon ez a tábla: Itt létezni istenileg tilos. S amikor az ember a parkba ténylegesen létezve bemegy, istenileg tiltott kihágást követ el, és rossz lelkiismerete van, mert jön az őr, felírja, kidobja, és még fizethet is. Pokoli, nem? Mondom, az ember ebben az ünnepiesen tiltott parkban suttyomban somfordál, és igyekszik onnan, lehetőleg mielőtt nagyobb baj lesz, eltűnni. Micsoda kényelmetlenség! Az ember azt hiszi, hogy a vallásban a legnagyobb bűn a létezés.

Azzal, hogy él, az isteni hatóság intézkedéseit állandóan sérti. Létezésében megilletődve és feszélyezve és szorongva lehetőleg hülye és természetellenes magatartást vesz fel, és úgy tesz, mintha nem is létezne. Ezért nem mer vigyorogni és köpködni és dohányozni és hangosan beszélni, és elfogódottan sündörög, és folyton a felvigyázót keresi és óvatos, pedig az új ruha van rajta, és gondosan megmosdott. A vallás ezzel szemben az, amikor kezembe veszem a kardot, és felmegyek a létrára, és ha utamba százszor is angyalok állnak, azokat is ledobálom, és Istenhez akarok jutni. Tilos? A táblát elrúgom. Mi az, hogy tilos? Tilos volt a szeretőmhöz menni, mégis mentem. Tilos Istenhez menni. Ha tízezerszer is tilos, akkor is megyek, mert hozzá akarok jutni. Örület? Hát jó, legyen örület, most ilyesmi nem tud érdekelni. Szentségtörés? Bűn? Legyen. A létrán fel akarok jutni, és ebben engem még az angyalok serege sem fog megakadályozni.

Meg kell ölni az anyámat? A fiamat? Nem nagyon szívesen, de az árnyalatnak most jelentősége nincs. Ezek igazán fontos pillanatok. Ez a vallás. Úgy látszik, erőszak nélkül nem lehet. Jónak lenni? Kérem, erről a poshadt jószágról ne is beszéljenek. Semmiféle langyos jószág még senkit sem vitt Istenhez. Ahhoz, barátom, szenvedély kell. Az útból még az angyalokat is el kell zavarni.

A fiadat és az anyádat meg kell ölni. Ahhoz örület kell, a szerelem hozzá képest krumplileves. A vallás az, hogy a dolgokat odáig viszem, hogy fönt reszkessek nyolcezer méter magasságban, és lent forrjak a vulkán izzó hasában, odáig viszem, hogy még a bűn is ellenkezőjére fordul. Az az ájtatos pimaszság, amit a szociális hétköznapi vallásnak nevez, parfümös hazugság, amivel Istent be akarják csapni. Ő, én igazán szolid vagyok és illedelmes, és nem is köpködök és nem káromkodok, nem iszom és nem dohányzom, húst sem eszem, templomba járok, és szentbeszéd alatt még sohasem aludtam el, és az az elméletem van, hogy az asszonyhoz csak akkor szabad feküdni, ha gyermeket kívánok, mert az érzéki gyönyör önmagáért bűn. És jó vagyok, főként jó vagyok, vagyis igazán jó és jó vagyok. Én tudom, hogy az Úristen az ilyen vallással mit csinál.

Azt mondja az Úristen: Barátom, nem is sejted, hogy én az ilyesmit milyen végtelenül unom. És köp. Így mondom. Mert az Úristen útjai távolról sem olyan finomak, mint a püspök úréi. Tudod mit, mondja az Úr, akkor én már inkább azt a fiúgyilkos Ábrahámot választom. Róla legalább tudom, hogy szeret. Igaz, nem olyan illedelmes, és főként távolról sem olyan jó, mint te vagy, mert hiszen még emberölésre is vetemedett, és ha kezét nem fogom meg, Jézus uccse, a kis Izsákot megöli. Ördögös gazember. Mi? De azért én mégis őt választom, és a prófétákat, akik dühöngtek és káromkodtak, és Dávidot választom, aki szoknyavadász volt, és Pétert, az öreg svihák galileai halászt, és végül is én a bűnösöket választom. Ezek egyáltalán nem jó emberek, de szívük az van. Tudnak szenvedélyesen szeretni. És ha Istenről van szó, még az erős dolgoktól sem riadnak vissza. Ez tetszik nekem, s az én szívem is kigyúl; és azt mondom, gyere ide, fiam, hadd öleljelek meg. Ezek persze nem veszélytelen dolgok, azt önök is nagyon jól tudják, és ha a bűnökre a vallás nevében én ilyen természetű felmentést adok, annak igen súlyos következményei lehetnek. Vannak is. A vallás mód fölött veszedelmes valami.

Mert jöhetne valaki, és azt mondhatná, hogy a mennyországba vezető út bűncselekményekkel van kikövezve. Igazán könnyű lenne, és az összes hóhérok és útonálló orgyilkosok és csirkefogók és uzsorások és kurvák és diktátorok egyenesen az égbe szállnának, mi pedig, ha ezeknek a lényeknek társaságát el óhajtanók kerülni, kénytelenek lennénk tisztultabb légkörben letelepedni, mondjuk a pokolban.

De én távolról sem vagyok azon az állásponton, hogy minden gyilkos Agamemnón vagy Ábrahám és minden szoknyavadász Dávid király. Az a feltevés, hogy a börtönök ártatlanokkal és szentekkel vannak tele, a valóságnak nem felel meg. Vagyis a bűnök végeláthatatlan sokasága tényleg bűn és nem felmagasztosulás. Itt következik az, amit én vallásnak nevezek. Az erkölcsös ember, ha igazán az, és nem hipokrita, legfeljebb igaz ember. A héberek cadiknak hívták, a görögök dikaiosnak, a hinduk sadhunak. Fölemelő ilyen ember hangját hallani és szavait olvasni. Jézusait vagy Ezékielt, a nagy dühöngőket vagy Sókratést, az ironikus szentet vagy az Upanishadokban az áhítatos Yajñavalkyat. Még fölemelőbb lehet ilyen embert látni, sajnos nem volt rá alkalmam. Ez az igaz ember még nyakig a morál körében él. Sókratés soha fiát nem vitte volna mézsárszékre, mert az morálisan nem lett volna helyes. Jézusaiás se ölte volna meg anyját. Ők a magas igazság atmoszférájában éltek, számunkra csodálatraméltó tisztaságban. E morális igazság fölött azonban van még valami: a Hit óceánja. Ez a vallás. Veszedelmes dolog ez, kérem, mert itt már csak egyetlen valami vezet. A hit. Orestés és Dávid király bűncselekménye a morálból érthetetlen. Egyszerűen szentségtörés. A káromlás káromlás. Nincs rá mentség. De aki a hit óceánjában él, az tudja, hogy Ábrahám, amikor Izsákra kezét fölemeli, felmagasztosul. Az erkölcs körében az, hogy panta moi exestin, hülye anarchia. Nekem mindent szabad? Aszociális örjöngés, ha tényleg így lenne, az emberek két hét alatt egymást tökéletesen és utolsó szálig kiirtanák. És mégis, kérem, káromlás és szentségtörés, bűn és minden szabad. Ez a hit óceánja. Ez a vallás. Meg szabad ölni a kis Izsákot is, és kardommal a létráról az angyalokat, ha utamba állnak, le szabad zavarni. A Hit óceánjának örülete a vallás örülete. Ez a létezés bora. A morál ehhez képest cseresznyekompót. Megmondjam, hogy a kettő között mi a fokozati különbség? Megmondom. Mindaz, ami az igazság körébe tartozik, az nagy és szép és követésre méltó és emberi.

A Hit Óceánja azonban már nem emberi, ez a Szent Szellem országa. Amit János evangélista Pneumának nevez. Ez a magasztos reszketés tündöklése, ahová nem jutsz el másként, csak ha az angyalokkal megküzdesz. Ahol nincs jó és rossz és bűn és erény. Ez a Pneuma, amely mennydörög, és amely a fák levelei között suttog. Ez az örület szenvedélye és a szelídség alázata. Ha a Hit Óceánjában élek, mindent szabad. Panta moi exestin, üvölti Pál, amikor látja, hogy az óceánban van. Orestés megöli anyját. Szabad. Az öreg Péter hiába svihák. Ó, nem igaz emberek! Ó, hol van már az igazság! Ők már a Hit óceánján hajóznak, a szintelenül ragyogó magasságba értek, itt csak Isten van, és Dávid itt éneklé zsoltárait, és itt nincs többé igaz ember, ez Dante Empyreuma, a létezés forrponja, ide kell

eljutnod, te szegény bűnös és koszos és beteg és hitvány idióta, ide kell eljutnod, te szellemben koldus, betegségeddel és szennyeddel és bűneiddel, és fogadat összeszorítva, mindegy, ide az óceánba, minden szabad, halleluja, ezt nevezem én vallásnak.

P.D. OUSPENSKY

EGY ISMERETLEN TANÍTÁS TÖREDÉKEI (RÉSZLETEK A NEGYEDI ÉS A TIZENÖTÖDIK FEJEZETBŐL)

Ugyanígy hét kategóriába lehet osztani mindazt, ami az emberrel kapcsolatban van. Van az 1-es számú ember művészete, vagyis egy utánzó, másoló művészet, vagy durván kezdetleges, érzéki művészet, mint a vademberek tánca és zenéje; a 2-es számú, érzélgős művészet; a 3-as számú intellektuális, kigondolt művészet; és kell lennie 4-es, 5-ös és stb. számú művészetnek.

Ugyanígy létezik az 1-es számú ember vallásossága, ami rítusokból, külsődleges formákból, pompás áldozatokból és szertartásokból áll, amelyeknek ragyogása néha tiszteletet kelt, vagy ellenkezőleg, gyászosan komor, vad vagy kegyetlen szertartásokból áll, és így tovább. A 2-es számú ember vallása a hit, szeretet, rajongás, ihlet, lelkesedés vallása, ami hamar elfajul az 'eretnekek', vagy a 'pogányok' üldözésébe, elnyomásába, vagy kivégzésébe.

A 3-as számú ember vallása intellektuális, teoretikus vallás, a bizonyítékok és érvek vallása, ami logikai következtetéseken, mérlegeléseken és magyarázatokon alapul. Mi valójában csak az 1-es, 2-es vagy 3-as számú vallásokat ismerjük; minden általunk ismert vallás és felekezet e három kategória egyikébe sorolható be. Ami pedig a 4-es, 5-ös, 6-os vagy 7-es ember vallását illeti, azt mi nem ismerjük és nem is ismerhetjük mindaddig, amíg olyanok maradunk, amilyenek vagyunk.

Ha a vallás helyett a kereszténységet vesszük, akkor itt ismét megtaláljuk az 1-es számú kereszténységet, vagyis egy keresztény néven nevezett pogányságot. A 2-es számú kereszténység egy érzelmi vallás, néha nagyon tiszta, de erőtlenségre, néha vérszomjas és kegyetlen, ami inkvizícióhoz, vallásháborúhoz vezet. A 3-as számú kereszténység, amire a protestantizmus különböző formái szolgálnak például, elméleteken, érveken, egy egész dialektikán alapul. Majd van a 4-es számú kereszténység, amiről az 1-es, 2-es és 3-as számú embereknek még a leghalványabb fogalmuk sincs.

Valójában az 1-es, 2-es és 3-as számú kereszténység egyszerűen külsődleges utánzás. Csak a 4-es számú ember küzd, hogy keresztény legyen és csak az 5-ös számú lehet tényleg keresztény. Mert kereszténynek lenni azt jelenti, hogy az ember élete egy keresztény

ember élete, vagyis hogy Krisztus tanításának megfelelően él.

Az 1-es, 2-es és 3-as ember nem tud Krisztus tanításai szerint élni, mert velük minden csak 'történik'. Ma egy valami, holnap egészen más. Ma készek odaadni az utolsó ingüket, de már holnap darabokra tépnék azt az embert, aki nem hajlandó az ingét odaadni nekik. Minden váratlan esemény elragadja, magával viszi őket. Nem mesterei önmaguknak és ezért még ha el is határozzák, valójában nem tudnak keresztények lenni.

Az 1916 végén elhangzott beszélgetésekben G. néhányszor érintette a vallás kérdését. Amikor bárki a vallással kapcsolatban kérdezett tőle valamit, mindig először kihangsúlyozta, hogy a vallás problémáihoz való hozzáállásunkban valami nagyon hamis.

“Elsősorban” mondta mindig, “a vallás egy relatív fogalom; összhangban van az ember létének szintjével; és az egyik ember vallása talán egyáltalán nem felel meg egy másik embernek, vagyis a lét egy bizonyos szintjén lévő ember vallása nem alkalmas egy másik szinten lévő embernek.

Meg kell érteni, hogy az 1-es számú ember vallása nem ugyanaz, mint a 2-es számú emberé, és a 3-as számú emberé megint más fajta vallás. A 4-es, 5-ös, 6-os és 7-es számú emberek vallása ugyancsak teljesen más, mint az 1-es, 2-es és a 3-as számú embereké.

Másodsorban, a vallás cselekvés; az ember nem csak *gondolkodik vagy érzi* a vallását, hanem amennyire csak képes rá 'élni' is; különben az nem vallás, hanem fantázia vagy filozófia. Akár szereti, akár nem, a valláshoz való hozzáállását a cselekedetei mutatják, és azt *csak cselekedetein keresztül* tudja megmutatni. Ezért, ha cselekedetei szemben állnak azzal, amit a vallása megkíván tőle, nem állíthatja, hogy ahhoz a valláshoz tartozik. A magukat kereszténynek nevező emberek nagy többségének nincs joga így hívni magát, mert nemcsak, hogy nem tartja be vallása parancsolatait, de még csak nem is sejti, hogy ezeket a parancsolatokat be kell tartani.

A kereszténység tiltja az emberölést. Ugyanakkor jelenlegi haladásunk egész folyamata az ölési technika fejlődéséből és ennek a hadviselésbeni alkalmazásából származik; hogy nevezhetnénk magunkat keresztényeknek?

Senkinek sincs joga kereszténynek hívni magát, aki nem tartja be Krisztus előírásait. Az ember akkor mondhatja, hogy keresztény *szeretne* lenni, ha megpróbálja ezeket az előírásokat betartani. Ha egyáltalán nem gondol rájuk, vagy kineveti, vagy valami saját kitalálással helyettesíti, vagy egyszerűen elfeledkezik róluk, akkor semmi joga nincs kereszténynek hívni magát.

A háborút, mint a legtalálhatóbb példát vettem. De még a háborún kívül is az egész élet pontosan ugyanilyen. Az emberek kereszténynek hívják magukat, de nem fogják fel, hogy nem csak nem akarnak, de nem is

képesek keresztények lenni, mert ahhoz, hogy az ember keresztény legyen, azt nem elég csak kívánni, hanem *képesnek* is kell lenni rá.

Az ember önmaga nem egy 'Én', az ember 'mi', vagy még pontosabban mondva 'ők'. Minden ebből ered. Tétélezzük fel, az ember elhatározza, hogy a Szentírás szerint odatartja bal arcát is, ha valaki megüti a jobb arcán. De ezt az egyik 'én'-je határozta el, a gondolati vagy az érzelmi központban. Egyik 'én'-je tudja ezt, egy 'én' emlékszik rá - a többi semmit sem tud róla. Képzeljük el, hogy valóban megtörténik, hogy valaki megüti ezt az embert. Azt hiszik, odatartja a bal arcát is? Soha. Még rágondolni sem lesz ideje. Vagy pofon vágja az embert, vagy rendőrt hív, vagy egyszerűen elszalad. A mozgási központja a megszokott módon fog reagálni, vagy úgy, ahogy megtanították, mielőtt még fel tudta volna fogni, hogy mit is csinál.

Hogy az ember képes legyen az arcát odatartani, hosszantartó tanulásra, ismételt gyakorlatokra van szüksége. És ha ezt gépiesen csinálja, annak nincs semmi értéke, mert ebben az esetben azt jelenti, hogy az ember csak azért tartja oda az arcát, mert nem tud másképpen cselekedni.”

“Segítheti-e az embert az imádság keresztényként élni?” kérdezte valaki.

“Ez attól függ, kinek az imája” válaszolt G. “A szubjektív ember imája, vagyis az 1-es, 2-es és 3-as számú emberé, csak szubjektív eredményt adhat. Az ilyen emberek imádságukkal csak vigasztalják, szuggerálják, álomba ringatják önmagukat. Önhipnózis lévén, ez az imádság nem adhat semmi objektív eredményt.”

“De általában az ima nem adhat objektív eredményt?” kérdezte valaki.

“Már mondtam, attól függ, ki imádkozik” válaszolt G. “Imádkozni épp úgy meg kell tanulni, mint minden mást. Aki tudja, hogyan kell imádkozni, és megfelelő módon tud koncentrálni, annak imája eredményes lehet. De meg kell érteni, hogy különböző imák vannak, és az eredményeik is különböznek. Ez még az egyszerű istentiszteleteknél is köztudott. Amikor az imáról beszélünk, vagy az ima eredményeiről, ez alatt mindig egyfajta imát értünk - kérőt, vagyis azt hisszük, hogy a kérés minden fajta imához hozzá tartozik. Ez természetesen nem igaz. A legtöbb imának semmi köze sincs a kéréshez. Én ősi imákról beszélek; a legtöbbjük sokkal régebbi a kereszténységnél. Ezek az imák *összefoglalások*; ezeket hangosan, vagy magában ismételve, az ember tartalmukat értelmével és érzelmével igyekszik átélni. És az ember mindig kitalálhat magának új imákat. Például azt mondja – 'én komoly akarok lenni'.

De minden attól függ, hogyan mondja. Mert ismételteti akárhányszor, ha közben azon gondolkodik, mikor fejezi már be, és mi lesz vacsorára, vagy hasonlókra, akkor ez nem ima, hanem egyszerűen

önámítás. De imává válhat, ha az ember így mondja: 'Én', és ugyanakkor próbál mindarra gondolni, amit az 'Én'-ről tud. Ez az 'Én' nem létezik, nincs egy egyedüli 'Én', hanem számtalan kicsinyes, lármás, vitatkozó 'én' van. De ő egy igazi 'Én' akar lenni - a mester, visszaemlékszik a kocsira, lóra, a kocsira és a mesterre. Az 'Én' a mester. 'Akarok' - és az 'Én akarok' jelentőségére gondol. Képes ő akarni? Benne 'az akar' vagy 'az nem akar' és ezzel igyekszik szembe állítani az ő saját 'Én'-jének akaratát, mely az önmagán való munka céljához van kötve. Más szóval, arra fog törekedni, hogy megpróbálja behozni a harmadik erőt a két erő szokásos kombinációjába, az 'az akar' és 'az nem akar'-ba. 'Lenni' - arra gondol, hogy mit jelent lenni? Egy automatikus ember léte, akivel minden csak történik. És egy olyan ember léte, aki képes *tenni*. Sok különböző módon lehet 'lenni'. Ő 'lenni' akar, nem csupán a pusztán létezés értelmében, hanem a végtelen értelmében. Akkor a 'lenni' szónak nagyobb súlya, új jelentősége lesz számára. 'Komoly' - az ember gondolkodik, hogy mit jelent 'komolynak lenni'. Nagyon fontos, hogyan válaszol önmagának. Ha megérti, hogy az mit jelent, ha helyesen határozza meg önmagának, mit jelent komolynak lenni, és érzi, hogy valóban kívánja ezt, akkor az imája eredményes lehet; először is ebből erőt nyerhet, azután gyakrabban észre fogja venni, mikor nem komoly és végül is könnyen erőt vesz magán, hogy ismét komoly legyen. Ugyanígy 'imádkozhat' - 'Én emlékezni akarok önmagamra.' 'Emlékezni' - mi az 'emlékezés' értelme? Az embernek gondolnia kell az emlékezésre.

Milyen kevésre emlékszik! Milyen gyakran elfelejti, amit elhatározott, amit látott, amit tudott! Egész élete teljesen más lenne, ha volna emlékezete. Minden baj abból ered, hogy nem emlékszik. 'Önmagamra' - megint visszatér önmagához. Melyik énjére akar emlékezni? Érdemes-e önmagára teljes egészében emlékezni? Hogy tudja megkülönböztetni, hogy mire akar emlékezni? A munka gondolata: hogyan tudna a munkával szorosabban kapcsolatba jutni? És így tovább.

A keresztény istentiszteletben számtalan ilyen ima van, melyben át kell gondolni minden egyes szót. De minden jelentésüket és értelmüket elvesztik, amikor gépiesen ismétlik vagy éneklik ezeket.

Vegyük a jól ismert imát: *Uram irgalmazz!* Mit jelent ez? Az ember Istenhez folyamodik. Nem kellene-e egy kicsit gondolkodnia, nem kellene-e egy összehasonlítást csinálnia, megkérdezni önmagától, hogy ki Isten és ki ő? Azután azt kéri Istentől, hogy *irgalmazzon* neki. De ehhez legelőször is Istennek *gondolnia kell rá, és észre kell vennie őt*. De érdemes-e őt észrevenni? Mi van benne, amire érdemes gondolni? És ki gondolkozzon róla? Maga az Isten. Látják, mindezeknek a gondolatoknak, és még sok másnak át

kell futnia az agyán, miközben elmondja ezt az egyszerű imát. *És pontosan ezek a gondolatok azok, amelyek megvalósíthatják számára azt, amit Istentől kér.* De mit gondolnak milyen eredménye lehet imájuknak, ha csupán ismétlik, mint egy papagáj: 'Uram irgalmazz! Uram irgalmazz! Uram irgalmazz!' Önök maguk is tudják, hogy ez semmilyen eredményt sem adhat.

Általában nagyon keveset tudunk a kereszténységről és a keresztény istentisztelet formájáról; egyáltalán semmit sem tudunk számos dolog történetéről, eredetéről. Például honnan ered a templom, ahol a hívők összejönnek, és a különböző rítusok szerinti szertartások lezajlanak? Nagyon sok ember erre sohasem gondolt! Egyesek azt tartják, hogy az istentisztelet külső formáit, a rítusokat, a himnuszok énekeit és így tovább, az egyház atyái találták ki. Mások úgy gondolják, hogy a külső formák részben a pogány vallásokból, részben a judaizmusból erednek. De mindez nem így van. A keresztény templom eredetének kérdése sokkal érdekesebb, mint gondolnánk. Kezdve azzal, hogy a templom és az istentisztelet abban a formában, ahogy a kereszténység első évszázadában jelent meg, nem lehetett a pogányságtól kölcsönvéve, mert sem a görög, sem a római szertartásokban, sem a judaizmusban nem volt semmi hasonló. A zsinagóga, a zsidó templom, a különböző istenek görög és római templomai valamiben nagyon különböztek a keresztény templomoktól, amelyek az első és második században jöttek létre. A keresztény templom egy iskola, amelyről az emberek már elfelejtették, hogy az. Képzelnének el egy iskolát, ahol a tanárok előadásokat és bemutatókat tartanak anélkül, hogy tudnák mik ezek az előadások és bemutatók; és ahol a tanítványok vagy az egyszerű hallgatók ezeket az előadásokat és bemutatókat szertartásnak, vagy rítusnak veszik, vagy 'szentségeknek', azaz mágiának. Körülbelül ilyen a keresztény egyház ma.

A keresztény templomot, a keresztény istentisztelet formáját nem az egyház atyái találták ki. Mindezt már kialakult formában Egyiptomból vették át, de nem abból az Egyiptomból, amelyet most ismerünk, hanem egy számunkra ismeretlen Egyiptomból. Ez az Egyiptom ugyanazon a helyen volt, mint a másik, csak sokkal korábban. Csak kevés nyoma maradt a történelmi időkben, mert ezeket titokban őrizték olyannyira, hogy már nem is tudjuk hol.

Nagyon sok embernek furcsának tűnhet, ha azt mondom, hogy a történelem előtti Egyiptom már keresztény volt sok ezer évvel Krisztus születése előtt, vagyis vallása ugyanazokon az elveken és ideákon alapult, mint az igazi kereszténység. Ebben a történelem előtti Egyiptomban különleges iskolák voltak, melyeket 'ismétlő iskoláknak' neveztek. Ezekben az iskolákban meghatározott napokon és néhány iskolában mindennap

nyilvános ismétléseket tartottak, amelyeken az egész tanítás tudományát összefoglalt formában adták elő. Néha egy ilyen 'ismétlés' egy hétig vagy egy hónapig is tartott. Ezeknek az 'ismétléseknek' köszönhetően azok az emberek, akik végigmentek ezen a tanfolyamon, nem veszítették el kapcsolatukat az iskolával, és mindent megőriztek emlékezetükben, amit tanultak. Néha nagyon messziről jöttek, hogy részt vegyenek az 'ismétléseken' és az iskolához való tartozás érzésével megerősítve mentek el. Voltak az évben különleges napok, amikor a különösen teljes 'ismétlések' kiemelkedő ünnepekkel együtt játszódtak le - és ezeknek a napoknak maguknak is szimbolikus jelentése volt.

Ezek az 'ismétlő iskolák' voltak a modelljei a keresztény templomoknak. A keresztény templomokban az istentisztelet formája majdnem teljesen a világmindenségre és az emberre vonatkozó tudomány ismétlési ciklusát fejezi ki. Az egyéni imák, a himnuszok, a válaszok; mindennek megvolt a saját értelme ezekben az ismétlésekben, ugyanúgy, mint az ünnepeknek és a vallási szimbólumoknak bár ezek értelmét már rég elfelejtették."

Ezután G. nagyon sok érdekes magyarázatot adott az ortodox liturgia különböző részeire. Sajnos akkor ezt senki sem jegyezte fel, és nem akarom emlékezetből összeállítani.

SARLÓ CSABA

GYURKA BÁCSIRA EMLÉKEZVE – AVAGY KETTŐT ELŐRE, KETTŐT HÁTRA

Gyurka bácsi Jézust követő közösségnek hozta létre a Bokort, annyira hogy álma egy együtt élő jézusi közösség megteremtése volt. Elveihez legnagyobb üldöztetései idején is hű marad, és később se rettent meg a várható újabb támadásoktól.

Miután felismerte, hiába tanulmányozzuk az evangéliumokat, nem leszünk Jézus követők, ha a Jézus Istenével ellentétes Istent is hisszük, megtette a szükséges két lépést, megírta és megjelentette, ott ahol lehetősége volt rá, "Az Ószövetség nem Isten ígéje" írását és a „Merre ne menjek” című könyvét.

Megírta a rövid írást, mert úgy gondolta, hogy „*e hagyomány hatására rendre úgy gondolkodunk, ahogyan Jézus Istenem nem gondolkodik.*” és „*amíg van Ószövetség Jézus táborában, addig naponta tanuljuk az Írásból nemcsak azt, hogy légy jó, hanem azt is, hogy légy tolvaj és rabló és légy tömeggyilkos.*”

Ezt az hitét igyekezett kitörölni a 2012-es emlékmise elmélkedése.

Nem a megfakult személyes emlékek, hanem a megemlékező összefoglalása alapján teszek észrevételeket, mivel a megemlékezés teljes szövegét 2012-ben nem közölte a Koinónia

„*Az evangélium utáni elmélkedés három témát érintett: 1. Jézus élete végéig – még a szentmise alapításában is – megőrizte zsidó identitását. Honnan van, hogy oly sokan idegenkednek ettől a múlttól és hagyománytól? A gyökértelen közösséget könnyen elfújja a szél...*”

Két állítást vizsgállok. Csak olyan szerzőkre hivatkozok, akik épp ésszel nem rekeszhető ki, különféle anti bélyegekkkel.

Az első:

Jézus élete végéig – még a szentmise alapításában is – megőrizte zsidó identitását.

Joseph Klausner: Jézus című könyvéből idézek.

A szentmisével kapcsolatban:

„*De semmiesetre se tételezhető fel, hogy Jézus azt mondja követőinek: vegyétek, egyétek, ez az én testem; ... ez az én vérem, az új szövetségnek vére, amely sokakért kiontatik bűnöknek bocsánatára. (Mt. 26.26-28). A vér ivására való felszólítás, ha csak képletesen is, az egyszerű galileai zsidókban iszonyatot ébresztett volna.*”

De ha nem egyszerű galileai zsidók a tanítványok, hanem tanult júdaiak, akkor nem szétfutnak, hanem megkövezi Jézus mert ismerik a törvényüket (Lev 7. 26-27)

„*Bárhol laktok is, ne egyetek a vérből, sem a szárnyasokéból, sem a marhákéból. Aki a vért elfogyasztja, bárki is, ki kell irtani népéből.*”

Szeretném, ha valaki megmagyarázná, hogy lehet ez a Jézusi "vérem" felajánlás zsidó gyökerű.

És az identitással kapcsolatban:

„*Jézus Isten-fogalmában még egy elfogathatatlan elem volt a zsidóság számára. Jézus meghagyta tanítványainak, hogy szeressék ellenségeiket, csak úgy, mint barátaikat, mert: 'Isten is felragyogtatja a maga napvilágát gonoszak és jók fölött egyaránt.' ...*

Isten szemében mindenki egyaránt 'egészséges': bűnösök és büntelének, jók és rosszak, igazak és vétkesek – mindannyian egyformák Isten előtt. Isten tehát nem az igazságnak, hanem a szeretetnek istene. Az Ő szemében mindenki jó. Nem az ítélet istene Ő, vagy más szavakkal: nem a történelem istene!

... a zsidó felfogás lényege: a bűnösök nem érdemlik meg a napfényt. A zsidóság nagyrabecsüli a megtért bűnösöket, a Talmud nagyjai gyönyörű mondásokban szólnak a megtérés erejéről és vallják, hogy 'a megtért bűnösök a gáncstalanul igaznak is föltette állnak.' De azok a bűnösök, akik nem bűnbánóak, feldűlják a világot, megtörik az erkölcsi és természeti világregdet. Ha nincs igazság ezen a világon – nem érdemli meg, hogy fennmaradjon, napjával, holdjával, csillagaival és

megbonthatatlan természeti törvényeivel. Isten jóságos, de igazságos is' könyörületes ő és irgalmas' hosszantűró és nagy a jósága, de' büntetlenül se hagy'. És ezért szólítják a zsidók Istent kettős néven: 'Atyánk Királyunk', mert Isten nemcsak' irgalmas atya', hanem' az ítélet ura is', a társadalmi igazságszolgáltatásnak, a nemzetek békéjének, a történelem ítélőszékének Istene.

Jézus Isten-fogalma mindennek merő ellentéte. Bármilyen magasrendű is az ő Isten-fogalma az egyén erkölcs-szemponyjából: az egyetemesség számára összeomlást és káoszt jelent. Ő nem vallja már azt, hogy a világtörténelem – örök ítélkezés. Ezt a felfogást a zsidóság semmi körülmények között sem tehetette magáévá."

A második:

A múlt, a hagyományok és a gyökerek.

Israel Finkelstein és Neil Asher Siberman: Biblia és régészet – Az ókori Izrael történelmének két arca című könyvben ezeket írja. A könyvből nem idézek a kiadó tiltása miatt, de bárki ellenőrizheti állításaimat, mert a könyv kölcsönözhető és megvásárolható is.

A könyv írása idején Finkelstein a Tel-avivi Egyetem Sonia és Marco Nadler Intézetének igazgatója, a Tel Megiddó-i ásatások egyik vezetője. A másik vezető – Baruch Halpern a Pennsylvanai Állami Egyetem professzora – így méltatja a könyvet: Az elmúlt ötven év legmélyebb szintézise, újraírja Izrael történelmét és megmagyarázza, miért, hogyan és mikor írták át Júda királyai a történelmet saját ideológiai és politikai céljaik érdekében. A régészet első lépése a bibliatörténet születése felé.

És amiről a könyv ír:

A héber Biblia az emberi fantázia remekműve. A szerzők megállapítják, hogy a leghíresebb bibliai történetek némelyike sohasem történt meg (pl. az egyiptomi kivonulás), számos eseménye nem abban a korban vagy nem úgy történt meg, alapjuk részben népi emlékezet, hősköltemény, legenda melyekből az i.e. VII. századi alkotók zseniálisan nemzeti eposzt szóttek. Ez segítette Júda maroknyi népét, hogy megmaradjon a környező birodalmak fojtogató gyűrűje ellenében. Ezt a tettet a szerzőpáros, nagyon helyesen, igen nagyra értékeli.

Mi is tanulhatnánk belőle. Mit is?

Amit Gyurka bácsi tanult, és amiért megírta "Az Ószövetség nem Isten ígéje" írását.

Vagyis a más nemzeti eposzának mantrázása nem segít rajtunk. Hiába oltjuk szőlővesszőnket olajfába, az akkor is csak olajbogyót terem majd. De Gyurka bácsi nagyon helyesen, nem a saját nemzeti eposzainkat ajánlotta a júdai eposzok helyett, mert tisztán látta, hogy azok is tele vannak a fennmaradás érdekében végrehajtott pusztításokkal, hanem olyan írásokat javasolt, amelyek

rámimelnek Jézus tanítására. Jézus pedig arra biztat, hogy lépünk túl a gyűlöleten és pusztításon.

Mt 5.43 - 45

Hallottátok a parancsot: Szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet.

Én pedig azt mondom nektek, szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért!

Így lesztek fiaai mennyei Atyátoknak, aki fölkelte napját jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is.

Mindezek alapján nem tudom, hogy milyen valós gyökerek találhatóak a bibliai hagyományokban, melyek segíthetnének, hogy ne fújjon a szél szanaszét minket.

Én nem látok semmi mást, mint egy lépést vissza Gyurka bácsitól.

A második visszalépés a 2012. december 26-i BTV ajánlóban olvasható.

„Kedves BTV-Nézők!

Nagyon tanulságosak a mai olvasmányok. Az emberi fejlődés két irányát mutatják be. Nem mindegy, hogy melyik irányt választjuk.

Az egyik fejlődési irány a jóból a rossz felé: ... az emberek nem tudtak ellenállni a bölcsességnek és a Léleknek, amely által István szólt. (ApCsel 6,8-10)

... Azután kihurcolták Istvánt a városon kívülre, és megkövezték.

A másik út, a rosszból a jó irányába: ...A tanúk pedig letették ruháikat egy ifjú lábához, akit Saulnak hívtak... (ApCsel 7,54-59)

Saul szerepet vállal István kivégzésénél, de később elköteleződésének következtében szent Pálként tiszteli őt az Egyház.

...A mai műsorban az egyik ilyen személy, aki mindvégig kitartott Bulányi György. Az ő élet eseményeiből kapunk morzsákat - Gyurka bácsi emlékműsor"

Pál, mint a követendő út. Kár, hogy Gyurka bácsi már megírta a Merre ne menjek című könyvét, aminek szubjektív előszavában ezt írja: „Jézus is mondhatná a mennyben: Győztél Tarzusi... Csakhogy ebbe a győzelmébe belepusztul az emberiség keresztény fele.” Gyurka bácsi szerint a Páli épp a téves út, nem a követendő. Ezt a kérdést annyira fontosnak tartotta, hogy közösségünkben hónapról-hónapra elemeztük, két évig gyűjtötte máshol a véleményeket, majd két év múlva kiadta a javított változatot.

Az ajánlót író közölte akkor valamilyen formában Gyurka bácsival, hogy teljesen eltévedt? Vagy csak újabb keletű ez az irányváltás?

Gyurka bácsi születésének 94. évfordulóján nagyon kérem a Bokor hangadó énekeseit, ha már nem Gyurka bácsi kottájából énekelnek és új daluk disszonáns

Gyurka bácsi énekével, legalább jelezzék ezt, és ne hivatkozzanak közben Gyurka bácsira.

Természetesen nem tartom magam tévedhetetlennek, ezért megtisztel az, aki logikus, szakszerű érvekkel részben, vagy akár egészben megcáfolja írásomat, de a címkeragasztókat kérem, ezúttal kíméljenek.

Mózes és Pál útján lehetetlen Gyurka bácsit követni, mert miután megtapasztalta útjaik járhatatlanságát, letért róluk, és onnantól csak Jézus útját követte.

KIRÁLY IGNÁCZ

ŐSZÜLŐ BOKOR

Ősz van. A levelek színkavalkádjá mutatja, hogy ez a zöldülő, virágzó, termést hozó év is lassan véget ér. A Bokor őszhajú csoportjához tartozom. Gyurka bácsi számomra fájdalmat okozó mondata visszahangzik bennem: „Saját temetési menetünkhöz asszisztálunk.” Ha ő ezen azt értette, hogy haldoklik a Bokor, akkor kiáltok: Nem! Ha ő ezen azt értette, hogy egy korszak vége felé közeledünk, és lesz, ami véget ér, meghal, és lesz, ami újjászületik, akkor: Igen! Mi tudjuk, hogy ő az előbbire gondolt. Most letekint reánk, és beláthatja, hogy halála után kilenc évvel, sokak akkori véleményével szemben, élünk és remélünk. A mozgalmakra érvényes életciklusok azonban ránk is jellemzők.

A magyar történelem terhes, sőt vészterhes korszakában áldott állapot jött létre azokban a mélyen hívő papokban, nővérekben és civilekben, akik az akkori agresszív ateista világban Gyurka bácsival elkötelezték magukat a kereszténység megmentésére. Mint egy sikeres oltvány: a rügy életképesen kihajtott. Éltető erőt a katolikus egyház vesszejéből és az ég áldott napjától merített. Felülről és belülről vezérelt rügyfakadás volt. Az ateista erőtér mindent megtett, hogy az áldott állapot terhességgé váljon. Mindent megtett, hogy a hajtás elszáradjon, a hívő remény elvetéljen. A teher alatt az ötvenes években nem nőtt a pálma. Elsorvadtak a kisközösségek. A félelem hidege megdermesztette az élet kibontakozását. Nemcsak a pástort és legbensőbb szolgatársait tették hidegre. A látszólag szabadon hagyottakat is sorvasztották: életük és szabadságuk állapotszerű veszélyeztetésével, vagy az együttműködésért ígért kiváltságokkal. Isten csodája volt, hogy hordozták az újjászületés csíráját.

Felengedett a téli fagy, változott a nemzetközi és hazai helyzet. A kicsit kordába terelődött kommunista ateizmus amnesziát, szabadabb mozgásteret engedett. Abból viszont nem engedett, hogy a gyanús elemek számára állandóan jelezze, hogy figyel, követi, ellenőrzi, és ha kell, bünteti őket. Vigyázó szeme a hajtáson volt. Ez azonban nem tudta meggátolni az újra

feléledő kisközösségi élet beindulását. Mintha a történelem igazolni akarta volna, hogy a jézusi kezdeményeket kívülről és mindenki megölni nem lehet. Belülről és valakikben, tudjuk, hogy sajnos meg lehet ölni. Teher alatt nőtt a hajtás, Bokorra nőtt. A baj azonban alattomosabb lett. A kezdetben életerőt jelentő hordozó ág, a katolikus egyház hierarchiája korábban már majdnem teljesen elzárt csapjából közvetlen ellenségesség, megosztás mérge áramlott. Ez fájt. Ez nem éltető teher volt, ez mérge volt. Kútmérgezés. Búra alá helyezés volt a megfojtás szándékával. Ez nagyon fájt.

A nemzetközi és hazai helyzet tovább változott. Megszűnt a megszokott és növesztő teher. De nem szűnt meg a mérgező felekezeti légkör. A Bokor szükségszerűen éltető forrásokat keresett. Voltak, akik egyénileg, a helyi plébániákon, karitatív szolgálatokban éltek felekezeti valahová tartozni akarásukat. Voltak, akik hagyták elsorvadni egyházi kapcsolataikat, és inkább civil kezdeményezésekbe kapcsolódtak: nagycsaládos egyesületekbe, szociális munkába, alapítványi szolgálatokba... Felerősödött a belső vita, elgyengült az apostolkodó emberhalászat. Évtizedekig mehetett a belső kavargás. Önértelmezések, belső konfliktuskezelések, döntésképtelen zsinatolások vittek el sok időt, energiát. Mindmáig így megy ez...

Gyümölcsök teremtek és teremnek. Nem mozgalmi, összbokros gyümölcsök, hanem a Bokorhoz tartozó kisközösségek, munkacsoportok, egyének gyümölcsői ezek. Gyurka bácsi álma volt, hogy valami közös életmű is szülessen. Kommuna? Óregek otthona? Iskola? Kollégium? Ez álom maradt, mert karmesterekből nem lehet jó kórust csinálni. Bennünket közösségek vezető szolgálatára barátokoztatott össze, nem kórustagságra. Ma a Bokor egyik ágán alma, másikon körte terem. Baj ez? Hogyan lenne az, hiszen a kertészek is szoktak ilyen oltványokat csinálni, figyelve, hogy azonos természetű alanyokat oltsanak egymásba. Jézus miért ne lehetne ilyen fantáziadús kertészünk? Tény, hogy erőink egyesítésével az egy irányba nézés mellett az egy irányba haladás egyféle gyümölcse jobban kifejlődhetne. A sokféle keresztény közösség majd hozza a maga gyümölcsét, azt, amit mi nem hozunk. A mi dolgunk a magunk jézusi gyümölcsének kifejlesztése és beérése. Vajon mi lenne a mi rendeltetésünk? „Kimentek a tankok, bejöttek a bankok” (Balczó). Jó, hogy azóta is figyeljük az innen-onnan felbukkanó tankokat, és tiltakozunk, hitvallást teszünk az erőszakmentes Jézusról. Lehetséges, hogy mást is észre kellene vennünk ugyanebből a célból? A Mammon bankokban megjelenő világa nekünk és számunkra is természetes, és belefér Jézustól tanult adástörvényünkbe is?

Jézus formai örökségét, a kisközösséget már rajtunk kívül is sokan csinálják. Jézus tartalmi örökségéből ki ezt, ki azt igyekszik csinálni. A mi hármass eszményünk így együtt csak nálunk van, s ezek közül kiemelkedik a

békességteremtésből fakadó erőszakmentesség. Pontosabban kiemelkedett, főként az erőszakosságot ellenünk is gyakorló kommunizmusban. Ma már elgondolkodtató, hogy a Mammon világában nem merült fel körünkben, hogy talán volna jel értékű jézusi válaszuk a pénzvilág önzésének csalogatásaira is. Igent mondtunk az adásra. Adásaink élnek és éltetnek. Emellett azonban komfortigényeinkkel odáig juthatunk, hogy évekre kiszolgáltatathatjuk magunkat a Mammon bankjainak. Az erőszak esetében már tudtunk jellé válni nemet mondani tudással. Az őszülő Bokor téli pihenője után, tavaszi rügyfakadással, vajon milyen jézusi gyümölcs reményével lendül neki az új korszakának? Reménykedjünk, hogy utánunk jövő, Jézusnak elkötelezett fiatal testvérbarátaink majd megtalálják az új nemek és igenek gyümölcsöt hozó területeit...

BULÁNYI GYÖRGY

ADZSIK

A kétezer esztendő minden Jézust megtagadásának egyetlen végső oka - a többet birtokolni akarás volt. Ezt a jézusi megállapítást görögül pleonexiának mondják, s a 16. századból eredő magyar nyelven kapzsiságnak. A kapzsi - igéből képzett melléknév. Kap az ige, -zsi a képző, és kész a kapzsi. Mit is jelent az, hogy valaki kapzsi? Csinálok egy másik melléknévet, abból megtudjátok. De azt az Isten Országának ígéjéből csinálom. Van olyan? Hogyne volna, ha egyszer megtanultuk, hogy nagyobb boldogság adni, mint kapni. Mondom: ad az ige, -zsi a képző, s már kész is az új szó, az adzsi. Be is terjesztem a Nyelvtudományi Társaságnak: fogadja el, mint az Isten Országát akarókra jellemző kifejezést. Akik nem a Mammonnak akarnak szolgálni, azok az adzsi. Mivel nem adzsi, hanem kapzsi voltak, ezért gyilkolták egymást századokon keresztül és könyörtelenül az ú.n. keresztény nemzetek is. Mondjuk ki hangosan és határozottan: Mi változatlanul Jézus népe akarunk lenni. Mi változatlanul az Atyától akarunk tanulni, hogy Jézushoz mehessünk, és ehessük az Élet kenyerét. Mi nem kapzsi, mi adzsi akarunk lenni!

Nyomorúságba pedig mi nem sodródhatunk, hiszen testvérek vagyunk, akik semmit nem mondanak a magukénak, mert mindenük közös, mint egykor Jeruzsálemben. Még nem tudjuk pontosan megmondani, hogyan is fog ez Bokorligeten meg másutt is testet ölteni, de mi hegyen épült város akarunk lenni, mi példát akarunk adni az egész egyháznak meg az egész világnak. Bizonyítani, hogy semmi értelme sincs a NATO-nak és az egymást öldösésnek, mert mi osztozunk azokkal, akik osztozni akarnak velünk.

Lehet, hogy a Nagy Bumm utolsó másodpercei - amit mi történelmileg meg tudunk tapasztalni - csak sajnálatos kisiklás az Istentől tanítottság történelmi vonalából, s van mód visszakapaszkodni a nem-ismert, de Istennek tetsző múltba. Lehet, hogy ezért jött a Fiú. Azért, hogy elmondja nekünk, hogy mi volt kezdetben, amikor még nem volt válás, hanem a kettő egy volt. Amikor még nem volt enyém és tiéd, hanem csak miénk. Hogy is mondta Csokonai Vitéz Mihály?

Az "enyém", a "tiéd" mennyi lármát szüle,

Miolta a "miénk" nevezet elüle.

Hát abba kell maradnia ennek a történelmi lármának, amely csataterekké rondítja Isten szép világát. Az Atya a maga életének szépséget tanítja, s az nem ismeri a csataterek lármáját. A Fiúhoz akarunk menni, mint az Atya tanítottjai, mint theodidaktói, mint Istentől tanítottak.

Mi ennek a Fiúnak az elkötelezettjei vagyunk. Mi ennek a Fiúnak a kenyerét-testét esszük, borát-vérét isszuk, hogy olyanokká legyünk, mint ő. Talán nem élem meg az első fészekrakást, talán megérem. Mindegy. A Fiú jó magot vetett, s abból nem Mammon, nem magántulajdon fog megszületni, hanem az, hogy mindannyiunknak százannyi testvére és nővére lesz, százannyi háza és földje, s ha befejezzük földi pályafutásunkat, akkor még ráadásul örök életünk is lesz az Atya házában.